*0: EK
*1: 2006-2007
*2: 11
*3: WordXP
*4: 11de vergadering
*5: Maandag 4 december 2006
*6: 18.30 uur
**

Voorzitter: Timmerman-Buck

Tegenwoordig zijn 49 leden, te weten:

Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Bierman-Beukema toe Water, Biermans, Broekers-Knol, Van den Broek-Laman Trip, Van Dalen-Schiphorst, Dees, Doek, Van Driel, Dupuis, Engels, Franken, Van Gennip, Van Heukelum, Hoekzema, Holdijk, Jurgens, Kalsbeek-Schimmelpenninck van der Oije, Kox, Van Leeuwen, Leijnse, Lemstra, Linthorst, Luijten, Maas-de Brouwer, Meulenbelt, Van Middelkoop, Nap-Borger, Noten, Van den Oosten, Pastoor, Platvoet, Pruiksma, Russell, Schouw, Schuyer, Slagter-Roukema, Swenker, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Walsma, Werner, Westerveld en De Wolff,

en de heer Wijn, minister van Economische Zaken, de heer Veerman, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, en de heer De Geus, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Rabbinge, wegens verblijf buitenslands;

Doesburg, Van Thijn, Essers en De Graaf, wegens bezigheden elders.
**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

*B
!Diverse wetsvoorstellen!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de beëindiging van de bekostigingsrelatie tussen de agrarische innovatie- en praktijkcentra en de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (30541);

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2007 (30800-V);

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (VIII) voor het jaar 2007 (30800-VIII);

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2007 (30800-X);

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII) voor het jaar 2007 (30800-XII);

- het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2007 (30800-A);

- het wetsvoorstel Uitvoering van titel 7.5 (Pacht) van het Burgerlijk Wetboek inzake de samenstelling en werkwijze van de grondkamers en de centrale grondkamer (Uitvoeringswet grondkamers) (30833).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

*B
!Inrichting landelijk gebied!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels inzake de inrichting van het landelijke gebied (Wet inrichting landelijk gebied) (30509).

De **voorzitter**: Ik heet minister Veerman van harte welkom in deze Kamer.
**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Mevrouw de voorzitter. Het is voor mij een bijzonder voorrecht dat ik hier bij afwezigheid van collega Rabbinge namens de fracties van de PvdA, de SP en GroenLinks de door hem opgestelde bijdrage mag verwoorden; voorwaar een uitmuntend voorbeeld van linkse samenwerking en coördinatie waarbij de een zich niet uitmuntender achtte dan de ander.

Met de behandeling van de WILG komt vandaag een einde aan een lange discussie die zich op vele plaatsen in provincies, bij het Rijk en in adviesorganen heeft afgespeeld. Landinrichting is traditioneel één van de

belangrijkste instrumenten geweest om een bijdrage te leveren aan de structurele verbetering van de productieomstandigheden voor de landbouw.

Sedert de eerste wettelijke kaders nu zo'n 130 jaar geleden, waarin kavelruil bij overeenkomst mogelijk werd gemaakt, heeft er voortdurend aanpassing van de ruilverkavelingswetgeving plaatsgevonden. De mate waarin overheidsmiddelen beschikbaar werden gesteld, de ingrijpendheid van verschillende modaliteiten binnen de wet en vooral ook de verbreding van doeleinden die met het landinrichtingsinstrumentarium worden nagestreefd, hebben het instrument om land in te richten aanmerkelijk veranderd. Er zijn steeds nieuwe wettelijke kaders geconstrueerd en er hebben verschillende ruilverkavelingswetten gefigureerd. Toen in de jaren zeventig de lex specialis voor Midden-Delfland en later ook voor Oost-Groningen werden ingevoerd, was al de basis gelegd voor de ruilverkavelingswet die in de jaren tachtig is aanvaard en ingevoerd.

Sedertdien is er sprake geweest van drie belangrijke tendensen die hun eindpunt nu in deze WILG hebben gevonden. Ik plaats het nu voorliggende wetsvoorstel in de lange traditie die wij in Nederland met de landinrichtingswetgeving hebben gehad.

Wij kunnen de volgende drie trends dan wel tendensen onderscheiden: een verbreding van doeleinden; een grotere inzet van publieke middelen en een verandering van verantwoordelijkheden.

De doeleinden in de oorspronkelijke ruilverkavelingen waren betrekkelijk eenzijdig en vooral gericht op verbetering van de productieomstandigheden. Veranderingen in bedrijfsstructuur, bedrijfsgrootte en bodemkwaliteit, waterhuishouding en ontsluiting waren alle gericht op de verbetering van de omstandigheden voor de primaire productie. De mate van ingrijpendheid van de veranderingen nam in de loop van de tijd toe, de doelen die werden nagestreefd, werden allengs verbreed en het relatieve belang veranderde. In de beginjaren waren er alleen productiedoelen, later landschaps-, natuur- en milieudoelen.

Die evolutie heeft zich de laatste jaren in een nog groter tempo voltrokken en de motivatie om aan landinrichting te doen, is in toenemende mate gelegen in de aanvankelijk secundaire doelen die inmiddels prominent en leidend zijn geworden. Dat heeft ook tot gevolg dat er een tweede trend is opgetreden: financiering met publieke middelen. Bij de eerste ruilverkavelingen was de overheid uitsluitend faciliterend en werden de kosten vrijwel volledig door de private partijen opgebracht en, afgezien van de twee gebieden waar voor de lex specialis gold, werd nog steeds het al dan niet doorgaan van een ruilverkaveling bepaald door het rendement dat de particuliere partijen er direct of op termijn uit konden verkrijgen.

Het toenemende gewicht van publieke doelen maakte dat de financiering ook verschoof. Binnen de laatste ruilverkavelingswet werd een aantal modaliteiten opgenomen van kavelruil, via administratieve aanpassing, ruilverkaveling met verschillende cultuurtechnische werken en vaak functieverandering, tot herinrichting. In het laatste geval was de inzet van publieke middelen substantieel en was de goedkeuring niet afhankelijk van het te behalen rendement van de primaire landbouw. Bij herinrichting zijn andere dan landbouwkundige doelen zeer sterk aanwezig en bepalend.

In het voorliggende wetsvoorstel wordt nog een stap verder gezet. In feite krijgen de regionale overheden met de introductie van deze wet een instrument in handen, waarmee een actief gebiedsgericht ruimtelijk beleid kan worden gevoerd.

Dat is de derde trend. De verantwoordelijkheden voor het gebiedsgerichte beleid worden gelegd op de plaats waar zij horen: bij de provinciale overheden. Over met name dit laatste is al decennia strijd gevoerd tussen de rijksoverheid en uitvoeringsdiensten, zoals de Dienst beheer landbouwgronden en de landinrichtingsdiensten enerzijds en de provincies verenigd in het IPO en de individuele provincies anderzijds.

Nog in het begin van de jaren negentig werd gepoogd in het kader van de decentraliseringsbeweging een oplossing te vinden voor de politiek beleden decentraliseringsdoelstelling. Echter de hardnekkigheid van vele uitvoerders van beleid die niet bereid bleken om competenties en middelen echt over te dragen, was fnuikend. De argumenten dat consistentie, competentie en rechtvaardigheid niet worden gewaarborgd, waren niet gezocht, integendeel! Toch hebben zij nu als gevolg van de noodzaak het ruimtelijk beleid anders in te richten het onderspit gedolven. Daarvoor bestaan contextuele, institutionele en conceptuele argumenten. In de in 1998 verschenen nota "Ruimtelijke ontwikkelingspolitiek" van de WRR worden die argumenten uitgewerkt en wordt geconcludeerd dat een grondige herziening van het veelal repressieve planologisch beleid nodig is.

Met de wettelijke herverdeling van verantwoordelijkheden als gevolg van de WILG en vooral ook de in het ILG voorziene financiële middelen, worden de mogelijkheden van een actief gebiedsgericht activerend ruimtelijk beleid aanmerkelijk vergroot. Dat past bij de in de genoemde nota van 1998 bepleite ruimtelijke ontwikkelingspolitiek. Over die nota is vorig jaar bij de discussie over de Nota Ruimte van de regering in deze Kamer uitvoerig gesproken. De partijen die ik hier vertegenwoordig hebben duidelijk gemaakt de basisprincipes van het ruimtelijk beleid volledig te onderschrijven. Die basisprincipes zijn immer van toepassing geweest in het ruimtelijk beleid. Zij betreffen ruimtelijke hiërarchie, ruimtelijke concentratie, ruimtelijke rechtvaardigheid en ruimtelijke coherentie.

Tegelijkertijd hebben onze fracties uitdrukkelijk duidelijk gemaakt dat bij ruimtelijkeontwikkelingspolitiek een activerend en stimulerend en niet een passief en volgend overheidsbeleid past. De vraag aan de eerstverantwoordelijke voor dit wetsvoorstel -- de minister die nu tegenover mij zit -- is, of hij die visie deelt. Het is van belang dat duidelijk gemaakt wordt dat weliswaar sterk wordt vertrouwd op individuele verantwoordelijkheden en initiatieven, doch dat dit beslist niet impliceert dat de overheid maar afwacht en alleen her en der wat faciliteert. Hier wreekt zich de onduidelijkheid van de wetgever. Terecht wijst de Raad van State op de nog steeds niet volledig heldere taakverdeling tussen provincies -- en ook binnen provincies tussen PS en GS -- en het Rijk. Wie gaat er bijvoorbeeld over de Dienst

Beheer Landbouwgronden met zijn buffer van minimaal 40.000 ha grond? Daarover lijken grote verschillen van mening te bestaan. In lijn met de WILG is meerzeggenschap van de provincies vereist.

Hoe is het gesteld met de oormerking voor bepaalde taken? Wie beslist over de EHS en de robuuste verbindingszones tussen natuurgebieden? Hoe is het gesteld met de verantwoordelijkheid voor het agrarisch natuurbeheer? Hoe staat het met de rol van Rijk en provincies bij de uitvoering van de zogenoemde eerstegegadigdenkaart? Op al deze vragen verwachten wij een antwoord van de minister.

Tijdens het tweede kabinet Lubbers was er sprake van een vergelijkbare decentraliseringsoperatie, die evenwel in de uitvoering vastliep. Er was indertijd een bemiddelingscommissie nodig, overigens onder voorzitterschap van de heer Rabbinge, om de impasse tussen Rijk en provincies te doorbreken. Dat is toentertijd voor de Flora- en faunawet en voor delen van het milieubeleid gelukt, doch niet voor het landinrichtingsbeleid. Met de WILG lijkt dat nu wel het geval. Toch blijft onduidelijk hoe de verantwoordelijkheden over de uitvoeringsdiensten zijn verdeeld. De minister moet dat duidelijk maken, zodat de voortdurende zinloze competentiestrijd tussen Rijk en provincies ophoudt. Dat wordt in de nota van de Raad voor het Landelijk Gebied "Van zorgen naar borgen" ook duidelijk gemaakt. Wij vinden dat de minister op de in die nota naar voren gebrachte kritiekpunten heldere en overtuigende antwoorden moet geven om daarmee voor de lagere overheden en de eigen diensten klare wijn te schenken.

Bij een voorloper van de WILG die naar aanleiding van de dierziektenproblematiek in de jaren negentig is geïntroduceerd, de zogenaamde Reconstructiewet, is veel gesproken over de mogelijkheden om bezwaar aan te tekenen. Het moment waarop bezwaar moet worden aangetekend bij de bestuursrechter of bij de burgerlijke rechter is toen aangekaart door deze Kamer. Terecht heeft de minister toen de door de Eerste Kamer voorgestelde benadering gevolgd en heeft hij de knip tussen bestuurlijke verantwoordelijkheid en private verantwoordelijkheid eerder gelegd. Zodra sprake is van financiële gevolgen, al is het nog maar een beleidsvoornemen, moet de burgerlijke rechter worden ingeschakeld. In het voorliggende wetsvoorstel is hierover onduidelijkheid. Wij willen de minister vragen dezelfde systematiek die uiteindelijk bij de Reconstructiewet is ingevoerd ook in de WILG te hanteren. De burgerlijke rechter is doorgaans meer ervaren bij conflicten over toedeling of financiële vergoedingen.

In deze wet en het nu gevoerde overheidsbeleid wordt uitgegaan van de premisse dat doelen met betrekking tot de instandhouding van biodiversiteit door private partijen, met name boeren, kunnen worden gerealiseerd. Dat geldt voor een deel van de agrobiodiversiteit in bescheiden mate, doch zeker niet voor die biodiversiteit waarvoor een actief natuurlijk ecosysteembeleid in beschermende zin moet worden gevoerd. Voor landschappelijke doelen en sommige elementen van de agrobiodiversiteit is agrarische activiteit die in productietermen suboptimaal is onontbeerlijk en dan is structurele steun alleszins gerechtvaardigd. Dat is voor de realisering van gedragsverplichtingen zoals vastgelegd in het mondiale biodiversiteitsverdrag en het zogenaamde "rodelijstenbeleid" niet het geval. Daar is een actief beleid, gericht op uitbreiding van natuurgebieden en veiligstelling van de ecologische hoofdstructuur, zeker ook op Europees niveau, geboden.

Toch blijft er bij de introductie van de WILG nog een aantal punten over waarover onduidelijkheid bestaat. Ik noemde er al een aantal en in verschillende nota's van de VROM-raad en de Raad voor het Landelijk Gebied komen die eveneens aan de orde. Zo is er grote zorg over het evenwicht tussen doelen en middelen. Kunnen de provincies de krachtige partners worden voor de private partijen zoals beoogd met de WILG? Een aantal doelen zal zeker meer middelen vergen, bijvoorbeeld ten aanzien van beheersdoelstellingen die alleen kunnen worden veiliggesteld als toereikende rijksmiddelen worden verschaft. Het ziet ernaar uit dat de ambities die in verschillende rijksnota's ten aanzien van de EHS en de biodiversiteit zijn neergelegd, maar ook agrarische zekerheden, bijvoorbeeld een agrarische hoofdstructuur, nu al in neerwaartse richting worden bijgesteld. Dat is een verkeerde tendens. De provincies zullen alleen die beoogde krachtige partijen worden, als er adequate middelen worden verschaft. Graag vernemen wij een reactie van de minister.

Het ziet ernaar uit dat de provincies worden opgezadeld met aanvullende rapportageverplichtingen. Wij vinden dat de rapportageplicht afgestemd moet worden op andere verplichtingen, zoals voor Europa of ten behoeve van gedeputeerde staten. De doelmatigheid en doeltreffendheid is zeer gediend met zo'n betere afstemming. Het opbouwen van meer capaciteit bij private partijen vergt meer inzet van de overheden, bijvoorbeeld door het inzetten van de kennisinstellingen. De kwaliteit van het landelijk gebied is zeer gediend met grotere deskundigheid bij die lagere overheden. Hoe gaat de minister dat bevorderen?

Een ander punt betreft natuur en landschap. Zo'n driekwart van de gelden die via het ILG wordt toegekend, is geoormerkt voor natuur en landschap. Middelen voor water vallen erbuiten, zodat de zo gewenste integraliteit achterwege blijft. Als bijvoorbeeld water naast het mal-contramal denken als coördinerend en integrerend concept wordt gebruikt bij het ruimtelijk beleid, heeft dat grote gevolgen voor natuur en landschap. Wij achten het wenselijk om dat ook in de WILG vast te leggen en via oprekking van de ILG-gelden mogelijk te maken. Juist die integrale benadering waarbij water, ruimtelijk beleid en landinrichtingsbeleid ook bij de uitvoeringsinstrumenten worden gecombineerd, zou in het licht van de grote maatschappelijke ontwikkelingen en het adapterend klimaatbeleid moeten plaatsvinden: coördinatie op alle fronten, waaraan het naar onze indruk nog steeds ontbreekt. De indruk wordt gewekt dat ministeries langs elkaar heen werken en dat per onderwerp onduidelijk is wie eindverantwoordelijk is. Wat is volgens deze minister bijvoorbeeld de relatie met de onlangs ook door deze Kamer aangenomen Wet op de ruimtelijke ordening? Is nadrukkelijk gekeken hoe de principes van de WRO

passen op de uitgangspunten van de WILG? Graag krijgen wij een reactie van de minister.

Middelen in het ILG zijn bedoeld zowel voor investeringen als voor het beheer. Beheer is een structurele en continue factor die zeer gemakkelijk kan worden bedreigd, omdat de neiging bestaat vooral middelen in verwervingen en andere eenmalige investeringen te steken. Hierdoor ontbreekt de garantie dat er in voldoende mate middelen beschikbaar blijven om het beheer adequaat uit te voeren. Hoe denkt de minister juist aan dat beheer voldoende aandacht te geven? De professionele organisaties die zich daarmee bezighouden hebben zeer veel behoefte aan duidelijkheid op dit gebied. Welke afspraken is de minister van zins met bijvoorbeeld de natuurbeschermingsorganisaties te maken en overigens ook met andere organisaties en doet hij dat in gezamenlijkheid met de provincies?

In de Reconstructiewet is opgenomen dat beslissingen direct doorwerken in het bestemmingsplan. Daar is ondanks aandrang vanuit de Tweede Kamer in de WILG van afgezien. Dit kan leiden tot aanmerkelijke vertraging van de doorwerking van de WILG, omdat bestemmingsplannen, die in feite het wettelijk kader vormen, een lange procedure vergen. Geld komt vaak pas beschikbaar als die bestemmingsplannen zijn vastgesteld. Wij vinden het verstandig hier een soort anticipatiemogelijkheid te creëren om de uitvoering van de WILG niet te lang op te houden. Het is eveneens van belang meer helderheid te scheppen over de rolverdeling tussen provincies en bijvoorbeeld de waterschappen en de lokale overheden. Daar zal de uitvoering moeten plaatsvinden en dat vergt een andere deskundigheid dan de coördinerende en beleidsvoorbereidende rol van de provincies. Minister, graag krijgen wij een duidelijk antwoord hierop.

De WILG is voor meer dan alleen het landinrichtingsbeleid van zeer groot belang. De evolutie van dit beleid en de mogelijkheden om Nederland zowel landbouwkundig productief als landschappelijk aantrekkelijk en veilig te houden of dat zelfs te versterken, worden hiermee mogelijk gemaakt. Onze partijen hebben dat beleid altijd onderschreven voor de landbouw en ook voor de andere activiteiten in het buitengebied. Niet de volledige bescherming noch de volledige liberalisatie, maar het stimuleren en bevorderen van haar eigen kracht heeft van de Nederlandse landbouw zo'n krachtige economische sector gemaakt. Met deze WILG kan dat beleid worden voortgezet. Het is zaak er alles aan te doen om dat op een evenwichtige wijze te laten plaatsvinden. Daar ontbreekt het hier en daar dus nog wat aan. Onze fracties wachten daarom met belangstelling de reactie van de minister op bovenstaande vragen en beschouwingen af. Wij realiseren ons dat het morgen sinterklaas is en vroegen ons af of de minister ook op rijm zou kunnen antwoorden.

Minister **Veerman**: Zeker, ik zal in ieder geval een poging doen.

*N

De heer **Van Heukelum** (VVD): Voorzitter. Het feit dat de vaste Commissie voor LNV geen aanleiding heeft gevonden tot het indienen van een voorlopig verslag zou erop kunnen wijzen dat het wetsvoorstel dusdanig duidelijk is dat het de commissie geen aanleiding heeft gegeven tot het stellen van nadere schriftelijke vragen. Dat geldt in ieder geval voor mijn fractie. Het wetsvoorstel is in de Tweede Kamer uitvoerig behandeld en naar de mening van mijn fractie heeft de minister daar adequaat geantwoord. Wij hebben er geen behoefte aan om die discussie hier breed over te doen. Wat mijn fractie betreft, had het voorstel als hamerstuk afgedaan kunnen worden. Maar zo vaak zien wij de minister van LNV niet in dit huis. Alleen al daarom is het goed dat wij vandaag toch nog aandacht besteden aan het voorliggende wetsvoorstel, want het is wel van eminent belang voor de inrichting van ons landelijk gebied.

In de nota naar aanleiding van het verslag aan de Tweede Kamer stelt de minister zich met betrekking tot het wetsvoorstel heel bescheiden op: "Er is geen sprake van een ingrijpende veranderopgave. Complementair bestuur in het gebiedsgerichte beleid is al praktijk. Dit wetsvoorstel doet niet meer dan het huidige versnipperde en weinig transparante wettelijke instrumentarium daarop aanpassen, onder meer door een eenduidiger vastlegging van verantwoordelijkheden en door stroomleiding en bundeling van de financiering en de verantwoording."

Maar deze stroomleiding en bundeling van de financiering houdt wel in dat er in de komende planperiode een bedrag van ongeveer 3,2 mld. van de rijksbegroting naar de provincies wordt gesluisd en hoewel het Rijk op hoofdlijnen blijft sturen, krijgen de provincies wel een aanzienlijk dikkere vinger in de pap als het gaat om de verantwoordelijkheid voor en de realisatie van de inrichting van het landelijk gebied. Mijn fractie juicht deze verschuiving van landelijk naar provinciaal van harte toe. Centraal wat moet, decentraal wat kan.

Het feit dat de minister de eerste planperiode al op 1 januari aanstaande wil laten ingaan, getuigt van moed en vertrouwen. Toch waag ik het om hier een kanttekening bij te plaatsen. Ik heb er alle begrip voor dat de minister dit wetsvoorstel nog graag tijdens deze kabinetsperiode afgehandeld wil zien. Het is uiteindelijk een voorlopig eindpunt -- misschien wel een definitief eindpunt, maar dat denk ik niet -- van een proces dat zijn basis vind in beleidsambities zoals die zijn opgenomen in beleidsnota's als Agenda Vitaal Platteland, Nota Ruimte en Nota Kiezen voor landbouw. Deze beleidsambities zijn in het verleden ook door mijn fractie van harte ondersteund. Maar haastige spoed is zelden goed. Het is nog maar net een jaar geleden dat het eindrapport van de visitatiecommissie Investeringsbudget Landelijk Gebied, met de titel "Kansen verzilveren", is uitgekomen. De vraag die aan deze commissie was gesteld luidde: Zijn de provincies klaar om op 1 januari 2007 met het ILG aan de slag te gaan? Het antwoord van de commissie luidde: "De provincies maken behoorlijke vorderingen met de implementatie van het ILG. Tegelijkertijd is versnelling noodzakelijk om op 1 januari 2007 gereed te zijn." Ik vertaal dat antwoord als volgt: Nee, de provincies zijn nog niet klaar.

De commissie baseerde haar antwoord op een aantal conclusies, zoals: de provincies zijn zoekende in

regierol, brede bestuurlijke aandacht ontbreekt, de provincies benutten kansen van het lLG nog maar in beperkte mate, de synergie van samenwerking tussen provincies is beperkt en de gebiedspartners zijn nauwelijks betrokken. Deze conclusies liegen er niet om. Mijn vraag aan de minister is dan ook: zijn de provincies er nu wel klaar voor? Zijn de knelpunten opgelost? Mevrouw Slagter heeft zojuist een groot aantal van die knelpunten genoemd. Het gaat om een majeure operatie voor de provincies en mijn fractie heeft wel behoefte aan garanties voor een succesvol slagen van de operatie. Kan de minister die garanties geven?

Het mag duidelijk zijn dat mijn fractie het voorliggende wetsvoorstel van harte steunt. Dit ondanks de vragen en twijfels die er bij mijn fractie leven met betrekking tot de invoeringsdatum. Ik hoop dat de minister die twijfel weg kan nemen.

*N

De heer **Walsma** (CDA): Mevrouw de voorzitter. De Wet inrichting landelijk gebied bevat regels voor de inrichting en het beheer van het landelijk gebied. Het voorstel is gebaseerd op de beleidsambities die zijn opgenomen in de Nota Ruimte en de Agenda Vitaal Platteland. Met dit wetsvoorstel wordt een nieuw kader gerealiseerd voor de programmering, financiering en uitvoering van inrichting en beheer van het gebiedsgericht beleid. Deze wetgeving staat naast het sectoroverstijgende instrumentarium van de ruimtelijke ordening en van het milieu- en waterbeleid. De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 hebben dus hun eigen stelsels van verboden en andere bepalingen. Dit geldt ook voor de Milieu- en waterwetgeving.

Evenals bij de Nota Ruimte en de Agenda Vitaal Platteland is het uitgangspunt van beleid "decentraal wat kan, centraal wat moet". Dit betekent dat het kabinet zich wenst te beperken tot het voeren van beleid op hoofdlijnen. De verantwoordelijkheid voor uitvoering en realisatie wordt in handen gelegd van andere overheden, in het bijzonder de provincies. Er worden afspraken gemaakt over de wijze van programmering van het beschikbare rijksbudget en de financiering van het beleid. De provincies vervullen daarbij hun schakelrol ook in de richting van gemeenten en waterschappen. Dit betekent dat zij ook autonoom beleid van gemeenten en waterschappen kunnen betrekken bij de programmering en uitvoering van het gebiedsgerichte beleid. De Landinrichtingswet en enige andere inrichtingswetten passen niet in de voorziene decentrale programmering en worden dus ingetrokken. De provincies, gemeenten, waterschappen en vele andere instanties hebben brede instemming getoond. Verder is het voorstel op 12 september jongstleden met algemene stemmen aangenomen door de Tweede Kamer. Dat zegt wat!

Het op deze wijze invulling geven aan "decentraal wat kan, centraal wat moet" spreekt ook mijn fractie aan. Maar het is wel een zeer complexe operatie waaraan begonnen wordt en niemand weet hoe dit precies zal uitpakken. De provincies zijn druk bezig met de voorbereiding van de invoering van deze wet, maar wij weten heel goed dat zij het niet allemaal op dezelfde manier aanpakken en dat er verschillen in tempo zullen ontstaan. Daarbij doet zich ook de vraag voor of wel voldoende duidelijk is hoe de verantwoordelijkheidsverdeling precies geregeld is en hoe de taken en bevoegdheden van de gebieden en de gebiedspartners zijn toebedeeld. De minister heeft erkend dat, zoals hij het noemde, kinderziekten zich zullen voordoen en dat daar tijdig over gesproken zal worden. De vraag is natuurlijk hoe dergelijke kinderziekten zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.

De visitatiecommissie Investeringsbudget Landelijk Gebied, onder voorzitterschap van de heer Thom de Graaf, heeft eind vorig jaar alle provincies bezocht en is nadrukkelijk tot de conclusie gekomen dat de provincies wel vorderingen maken maar dat er nog wel het nodige moet gebeuren. Collega Van Heukelum refereerde daar ook al aan. Het is onder andere nog te veel een verantwoordelijkheid van de coördinerend gedeputeerde, terwijl het hele college van gedeputeerde staten er nadrukkelijk bij betrokken moet zijn. Ook de betrokken provinciale afdelingen zullen goed en intensief moeten samenwerken. Dit is van grote betekenis, omdat wij weten dat het niet goed samenwerken van deze afdelingen nadelige gevolgen heeft. Zo heeft bijvoorbeeld de uitvoering van de Reconstructiewet in de desbetreffende provincies om deze redenen vertraging opgelopen. Ook de samenwerking tussen de coördinerende gedeputeerden moet beter worden ingevuld. Kan de minister ons informeren over de vorderingen die de afgelopen maanden gemaakt zijn?

Ook het overleg tussen de provincies, gemeenten, waterschappen en andere organisaties zal veel tijd en energie vragen. Het behoeft namelijk geen nader betoog dat ook de gemeenten nogal verschillen als het gaat om hun bestuurscultuur. In de Tweede Kamer heeft de minister als antwoord op een vraag van mevrouw Snijder gezegd: "De provincies stellen zelf hun provinciale natuurdoeltypenkaarten vast op basis van de landelijke natuurdoelenkaart. De landelijke kaart is richtinggevend, maar niet dwingend. Uiteindelijk moeten de nationale doelen wel gerealiseerd worden. Immers, dat blijft een verantwoordelijkheid van het Rijk."

Nu zijn er een aantal organisaties die op dit terrein heel veel expertise hebben. Ik noem Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en De Landschappen. Uiteraard weten wij dat Staatsbosbeheer door het Rijk wordt aangestuurd vanwege realisatie van het rijksbeleid en de internationale verplichtingen. Het ligt voor de hand dat in veel gevallen de terreinen die in het kader van het ILG worden aangekocht in beheer komen van één van deze organisaties. Toch willen wij graag weten of deze organisaties ook zowel door de provincies als door het Rijk worden ingeschakeld bij het kiezen van de gebieden voor het bereiken van de natuurdoeltypen. Het lijkt ons volstrekt logisch gebruik te maken van hun expertise. Graag krijg ik hierop een reactie van de minister.

Het gaat in deze wet om realisatie van natuur- en landschapsdoelen. Uiteraard speelt het behoud van biodiversiteit daarin een belangrijke rol. Nu praten wij al een hele tijd over het activeren van het zogenoemde agrarisch natuurbeheer. Daarover heb ik in dit dossier niets

gelezen. Graag willen wij van de minister horen hoe dat binnen deze regelgeving verder vorm zal krijgen.

Mevrouw de voorzitter. Tot slot merk ik nog op dat de besturen van de provincies nu de regie krijgen over het gebiedsgericht beleid in het landelijk gebied en dat dit de eerste wettelijke regeling is die deze decentralisatie realiseert. Op 15 december aanstaande sluit de minister een overeenkomst met de provincies. Voor de ILG-periode van 2007 tot en met 2013 worden rijksmiddelen beschikbaar gesteld. Ik heb gelezen dat de provincie Gelderland 320 mln. krijgt. Daar stond ook bij dat Gelderland daar zeer tevreden mee was. Weten de andere provincies al waar zij op kunnen rekenen?

Onze fractie staat zeer positief tegenover dit wetsvoorstel. Wij zien, zoals altijd, met belangstelling de antwoorden van de minister op onze vragen tegemoet.

*N

De heer **Holdijk** (SGP): Mevrouw de voorzitter. Ik wil mijn bijdrage namens de fracties van SGP en ChristenUnie met een wat bijzondere opmerking vooraf beginnen. Aan de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel is geen schriftelijke voorbereiding voorafgegaan. Dat betekent dat de min of meer gebruikelijke dank aan de ambtenaren van de minister in dit geval voorbarig zou zijn. Daarentegen ben ik wel zeer geholpen door het uitstekende wetgevingsrapport over dit wetsvoorstel van onze medewerker van dit huis de heer Fred Bergman. Dat heeft de inwerking in de materie zeer bespoedigd. Ik vind het gepast om van dat feit hier, zij het bij uitzondering, melding te maken.

De in het voorliggende voorstel vervatte wet kan men zien als een opvolger van de Landinrichtingswet van 1985 en de Reconstructiewet concentratiegebieden 2002 plus een regeling van het Investeringsbudget Landelijk Gebied ter bundeling en decentralisatie van allerlei subsidiestromen voor het landelijk gebied. Samenvattend zou men de Wet inrichting landelijk gebied -- verder WILG te noemen -- kunnen karakteriseren als een kader voor de onderlinge verhoudingen tussen het Rijk en de andere overheden, in het bijzonder de provincies, bij de vaststelling en uitvoering van het gebiedsgericht beleid met betrekking tot inrichting en het beheer van het landelijk gebied en voor de verstrekking van de daarvoor benodigde rijksmiddelen, evenals voor de herverkaveling. De WILG ziet niet op de inhoud van het gebiedsgerichte beleid, maar bevat uitsluitend kaders voor programmering, financiering en verantwoording van dit beleid. De WILG is in essentie een kader- of raamwet. Dientengevolge bevat het voorstel dan ook een tiental delegatiebepalingen. Daarnaast is er nog de directe of indirecte invloed van Europese en internationale regelgeving en behoudt de bestaande wetgeving met betrekking tot het landelijk gebied zijn betekenis, uitgezonderd uiteraard de wetten die bij dit wetsvoorstel vervallen.

Aannemend dat de minister zich in genoemde globale plaatsbepaling en identificering van het voorstel zal kunnen vinden, zou ik namens onze fracties enkele opmerkingen over de algemene systematiek van de voorgestelde wetgeving willen maken, gevolgd door enkele vragen met betrekking tot enkele specifieke aspecten die ik anders wellicht in het voorlopig verslag had gesteld.

Eerst wil ik echter nog een opmerking kwijt over de voornemens inzake de herinrichting van het landelijk gebied als zodanig. Herinrichting van delen van het platteland moet diverse doelen en belangen dienen die zich niet altijd harmonieus met elkaar verhouden. Het is wel duidelijk dat vrijwel alle inrichtingsmaatregelen op agrarische gronden zullen plaatsvinden. Wij maken ons daar zorgen over wanneer de herinrichting gebaseerd zou worden op de filosofie die de verandering van het landelijk gebied samenvat in de slogan: van voedselproductie naar consumptieruimte; het platteland als domein van alle Nederlanders. Die filosofie doet ook geen recht aan de realiteit. Uit recent maar ook uit eerder onderzoek is gebleken dat de bevolking in grote meerderheid vindt dat het platteland primair bestemd is voor de boeren en vooral geen groot stadspark moet worden. Bij driekwart van de ondervraagden scoort het belang van de natuur bijzonder hoog, maar men vindt de huidige situatie uitstekend en men vertrouwt het beheer en het onderhoud van het platteland aan de boeren toe. Van de ondervraagden vindt 95% dat het platteland behouden moet blijven. Men is van mening dat het platteland zonder boeren en tuinders geen toekomst heeft. Wij menen er van uit te mogen gaan dat de minister deze opinies in globale zin op zijn minst deelt. Hierbij past immers ook zijn voornemen om bij de besteding van de gelden voor plattelandsontwikkeling in de periode 2017-2013 in het kader van POP2 de nadruk te leggen op de agrarische ondernemer. Het belang van de natuur willen wij zeker niet bagatelliseren. Er is alle reden om daar zuinig op te zijn. Er zijn inspanningen nodig tot behoud en herstel, maar men moet ook weer niet te veel willen veranderen. Voor mij is zogenoemde nieuwe natuur een facet van voortgaande verstedelijking van ons land. Een overwinning van de stad op het platteland. Dat betekent niet dat die projecten niet deugen, maar wel dat de pretenties niet deugen. Tot zover mijn algemene opmerkingen over de inhoudelijke kant van het herinrichtingsbeleid.

Vervolgens kom ik bij enkele opmerkingen over de systematiek van de wet die twee hoofdzaken opnieuw regelt: de regeling van het Investeringsbudget Landelijk Gebied en de aanpassing van het landinrichtingsinstrumentarium. Een vraag betreffende opbouw van de wet luidt of de regeling van de financiële verhoudingen tussen Rijk en provincie bij het opstellen van de wet niet te veel centraal heeft gestaan. Zijn wetgeving, planning en uitvoering niet ondergeschikt gemaakt aan het gekozen systeem van financiering? Is dat niet de omgekeerde wereld? Is het niet wonderlijk dat de uitvoeringsprogrammering voorafgaat aan het inrichtingsplan? In de Reconstructiewet is dat juist andersom: eerst het reconstructieplan en dan de uitvoeringsprogrammering, inclusief planning van budgetten. Heeft de afstemming op plan- en vergunningenniveau en dus ook de coördinatieregeling niet onder deze opzet geleden? Deze meer algemene vraagstelling op dat punt valt te illustreren met een meer specifieke vraag. Waarom ontbreekt in deze wet een bepaling als artikel 27 van de Reconstructiewet die een

afstemmingsregeling bevat met het gemeentelijk bestemmingsplan? Leunt de landinrichting wat deze afstemming betreft niet te veel op de toekomstige mogelijkheid van een provinciaal bestemmingsplan c.q. een inpassingsplan of een provinciaal projectbesluit? Zou dan in lijn met de wet zo'n provinciaal bestemmingsplan door gedeputeerde staten in plaats van door provinciale staten moeten worden vastgesteld?

Voorzitter. Een ander algemeen aspect is dat op bestemming en inrichting het beheer volgt. Ook mevrouw Slagter heeft op dit punt enkele opmerkingen gemaakt. De Landinrichtingswet en de Reconstructiewet besteden weinig aandacht aan het beheer. Weliswaar maakt de Landinrichtingswet het mogelijk, beheers- en reservaatsgebieden aan te wijzen, maar er is geen relatie met het beheer daarna. De WILG zwijgt geheel over het beheer. Is dat niet vreemd te noemen en is dat niet een gemiste kans?

Dan nog een vraag over de basis van het rijksmeerjarenprogramma. Is de omschrijving van die basis niet vaag en onduidelijk? In het eerste lid van artikel 2 wordt verwezen naar "beleidsnota's die in de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn behandeld". Welk houvast biedt deze verwijzing voor belanghebbenden en de rechter? Of heeft deze verwijzing alleen interne, tussenbestuurlijke betekenis?

Over de bundeling van geldstromen en ontschotting zijn onze fracties positief. Maar de vraag is of dit verder gaat dan een vereenvoudiging van het bankrekeningenverkeer tussen Rijk en provincies. Als het gaat om het uitgeven van het geld, zijn dan toch niet weer de door het Rijk of de EU vastgestelde plannen bepalend? Maken de verschillen in de meerjarenprogramma's van de provincies het uitwissen van de verschillen tussen die onderscheiden geldstromen niet onmogelijk? Een vraag in dit verband is welke rol het Groenfonds, dat toch een stichting met een eigen bestuur is, in het vervolg zal krijgen in dit verband. Kunnen de provincies het Groenfonds gebruiken als rekening-courant? Of is het ten laatste toch de minister die de financiële dienst uitmaakt?

Ten slotte nog een enkele opmerking en een enkele vraag over het tweede hoofdbestanddeel van de wet, het landinrichtingsinstrumentarium. Onze fracties zijn positief gestemd over mogelijke versnelling en vereenvoudiging van procedures. Voornemens en plannen die te lang onderweg zijn, kunnen afhankelijk van het geval een zeer ongunstige schaduwwerking veroorzaken. Positief zijn wij ook over het feit dat uit het voorontwerp de aanwijzing van te onteigenen gronden en gebouwen in het inrichtingsplan is verdwenen. Waarom wordt een schadevergoeding als gevolg van de uitvoering van het inrichtingsplan bepaald naar billijkheid? Wat zou de reden moeten zijn om niet de volledige schade te vergoeden? Volledige schadevergoeding is mijns inziens op zijn plaats met inachtneming van de artikelen 6:95 tot en met 110 BW. Zie ook de bestaande regeling van artikel 9, derde lid, Landinrichtingswet.

Artikel 56, tweede lid, geeft een aanspraak op oppervlakte bij herverkaveling. Dus niet langer de ruilwaarde op basis van het voortbrengende vermogen van de grond. Wat bedoelde de minister toen hij in de Tweede Kamer verklaarde toch een recht op toedeling van kwalitatief vergelijkbare gronden voor te staan? Misschien kan hij dat hier toelichten.

Ten besluite het punt van de overdrachtsbelasting. Bij motie-Koopmans c.s. op stuk nr. 15 verzocht de Tweede Kamer de regering nadrukkelijk de koppeling tussen het goedkeuren van kavelruil en vrijstelling van overdrachtsbelasting te handhaven. De minister gaf te kennen dat hij deze motie beschouwt als een ondersteuning van het voorgestane beleid. Is er eigenlijk nog wel sprake van een serieus probleem sinds een week geleden het wetsvoorstel 30572, de Wet werken aan winst, werd aanvaard, inclusief de toezegging van minister Zalm om voor een aanvullende regeling te zorgen bij bestemmingswijziging van agrarisch naar natuur?

Wij zullen met belangstelling naar de reactie van de minister luisteren.

De beraadslaging wordt geschorst.

*B
!Telecommunicatiewet!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Telecommunicatiewet in verband met een herziening van het nationale beleid ten aanzien van de aanleg van kabels ten dienste van openbare elektronische communicatienetwerken (29834).

De **voorzitter**: Ik heet minister Wijn van harte welkom.
**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Maas-de Brouwer** (PvdA): Voorzitter. Op 30 juli 2004 ontplofte in België, in Gellingen, een grote gasleiding: 24 mensen stierven. Op 21 november 2005 gebeurde hetzelfde in de Henegouwse gemeente Jumet, bij Charleroi. Ook daar is een gasleiding ontploft bij graafwerkzaamheden. Vijf mensen raakten daar gewond. Kan zoiets ook in Nederland gebeuren? Het antwoord is eenvoudig: ja. Sterker nog: het is een wonder dat er tot nu toe zo weinig ongelukken zijn gebeurd waarbij slachtoffers vielen.

Wat heeft dit te maken met kabels ten dienste aan de openbare communicatienetwerken waarover wij vandaag spreken? Alles, voorzitter.

Het wetsvoorstel stelt enige regels ten aanzien van de aanleg van een bepaalde soort kabels. Zijn deze regels vergelijkbaar met die welke gelden voor elektriciteitskabels, of voor rioleringen, water- en gasleidingen, tunnels, duikers, en wat er verder zoal in de Nederlandse ondergrond is en wordt geconstrueerd? De vraag stellen is haar beantwoorden: neen. En dat is raar in een tijd waarin wij spreken over meer ondergrondse

productiefaciliteiten, ondergrondse winkelcentra en andere ondergrondse infrastructuur. Dat is een ongewenste situatie. Niet alleen in juridische zin, maar ook en juist in termen van veiligheid.

Er is geen samenhangende overkoepelende regelgeving aangaande de ondergrondse infrastructuur. Storingen in de levering van gas, water en elektriciteit komen vrijwel altijd in de krant. Wie de berichtgeving een beetje volgt, weet dat in meer dan de helft van de gevallen graafwerkzaamheden de oorzaak zijn. Zijn de Nederlandse aannemers dan zo onzorgvuldig? Nee, niet erger dan in andere landen. Men is eerder slecht geïnformeerd. Net als in België laat de regeling van de ondergrondse infrastructuur bij ons nogal wat te wensen over.

De wetgeving is fragmentair. Dit komt voort uit de manier waarop zij tot stand komt. Meer departementen hebben er mee te maken en ieder doet zijn ding. Van samenwerking tussen departementen wordt nog weinig zichtbaar. Dit wetsvoorstel, ook niet bepaald een staaltje van elegantie en helderheid, is er één van een lange rij. Het volgende, zo heeft mijn fractie begrepen, ligt alweer in de Tweede Kamer klaar. Deze keer een regeling van het op eenduidige wijze in kaart brengen van leidingen en wat dies meer zij.

Op dit punt kan ik uit een persoonlijke, hilarische ervaring putten. Als ICT-leverancier kreeg ik ooit te maken met een gemeentelijke database van pijpen. De fitters hadden keurig aangeleverd wat ze gedaan hadden. Helaas stond daar ook in als specificatie van een las: achter geparkeerde auto met kenteken... Voorzitter, u lacht misschien, maar de mensen die bij de gemeente in kwestie werkten, konden wel huilen.

Wij kunnen tegenwoordig veel data bewaren, maar ze moeten kloppen en ze moeten vanaf meer plekken goed toegankelijk zijn en onderhouden worden. Vandaag benadruk ik graag op welke aspecten er dringend verbetering nodig is. Ik laat daarbij ook anderen aan het woord. Prof. De Haan: "Op alle drie onderdelen van deze beschouwing over de ondergrondse infrastructuur kwamen de gebreken in de juridische regeling tot uiting. Zo is de eigendom in feite, afgezien van het opstalrecht, helemaal nog ongeregeld." Mr. Seinstra: "Het is de vraag aan wie de eigendom van de wirwar der in de Nederlandse bodem ingegraven leidingen, kabels en buizen toekomt. Alleen over de eigendom van kabeltelevisienetwerken en over de vraag of deze roerend dan wel onroerend goed zijn, heeft de Hoge Raad een uitspraak gedaan in zijn arrest van 6 juni 2006." Mr. Ploeger c.s.: "Een ander probleem is dat de kwaliteit van de gegevens van de verschillende leidingbeheerders behoorlijk verschilt. Iedere leidingbeheerder heeft een eigen systeem van registratie, waarbij nauwkeurigheid, actualiteit, schaal van de kaarten en de topografische ondergronden verschilt." Om nog maar niet te spreken van de geparkeerde auto's die er niet meer staan. NEN: "De kadastrale registratie van (netwerken) van kabels en leidingen is buitengewoon fragmentarisch en onvolledig."

Mijn fractie is van mening dat er na deze en de vele andere citaten die wij kunnen laten horen nu echt iets moet gebeuren. Laten wij niet afwachten totdat er grote ongelukken gebeuren. Het wordt naar onze mening tijd voor een integrale aanpak. Wij denken dat het tijd is voor een overkoepelende wet enerzijds en voor het integreren van de backoffices anderzijds. Want zolang iedereen zijn eigen informatiearchitectuur en informatiehuishouding blijft inrichten, verspillen wij niet alleen middelen, maar nemen wij ook ongewenste risico's.

In de wet moeten naar onze mening geregeld worden:
- de eigendom van alle ondergrondse infrastructuur, inclusief aansluitingen, tunnels et cetera;
- de verantwoordelijkheid van de eigenaren, grondeigenaren, exploitanten en gemeenten tegenover derden en tegenover elkaar;
- de standaarden voor informatiesystemen, of tenminste de manier waarop die standaarden worden vastgesteld;
- het vernieuwen en opruimen;
- de veiligheid;
- de verhouding tussen overheid en netbeheerder;
- de fiscaliteit.

Wat het laatste betreft, wijs ik op de chaos rond de precarioheffing.

Voorzitter. Vandaag is een mooie gelegenheid voor de minister om eens een voorzet daarvoor te doen. Hoever is hij met het ordenen van de chaos? En hoe denkt hij de volgende stappen te kunnen zetten? Welke departementen werken samen? En wie heeft de leiding? Laten wij niet wachten op rampen alvorens tot actie te komen. Burgers hebben recht op een zorgvuldige overheid, ook zorgvuldig met wat wij niet zien in de ondergrond.

Wij wachten dan ook met belangstelling de beantwoording af.

*N

De heer **Franken** (CDA): Mevrouw de voorzitter.
U zult het niet kunnen bedenken
wat zich allemaal in de grond bevindt.
Geen cadeaus die Sinterklaas u zal schenken,
maar wel iets wat men belangrijk vindt.
Naast wortels, water, klei en zand,
is er een woud van pijpen
aan tunnels en leidingen die met verstand
de stemmen van de mens begrijpen.
Over die kostbaarheden gaat het hier.
Ze vormen een bouwwerk onder de grond.
In het domein van mol en mier
brengen ze snel onze boodschappen rond.

Door tijdgebrek moest het aftappen van de dichtader hierbij worden afgesloten, maar ik denk dat in ieder geval duidelijk is waar het nu over gaat. Het gaat vandaag over kabels en netten. Dat is ingewikkelder dan het lijkt. Dat geldt niet alleen voor hetgeen u ziet, wanneer u kennisneemt van wat zich fysiek onder de grond bevindt, maar ook voor de wettelijke regeling die nu voorligt. Het lijkt een eenvoudige wijziging van hoofdstuk 5 van de Telecommunicatiewet, maar het voorstel heeft aanleiding gegeven tot vier nota's van wijziging en dertien amendementen in de Tweede Kamer. De minister gaf opgewekt aan in de memorie van antwoord aan onze Kamer, dat hij met genoegen constateerde, dat er in de Eerste Kamer slechts een beperkt aantal vragen was gesteld, maar ik heb er toch in het voorlopig verslag

negentien aan hem voorgelegd, terwijl de fractie van de SGP/CU daar nog een zestal aan heeft toegevoegd. Kortom, er blijkt een nuttige samenwerking van regering en parlement.

Ik dank de minister overigens voor de uitgebreide beantwoording van die negentien vragen, maar er resten toch nog enige punten, die een debat nu noodzakelijk maken voor een verheldering van de problematiek. Daarbij wil ik niet meer ingaan op juridisch-dogmatische of zelfs filosofische vragen. Een daarvan wil ik overigens terloops wel noemen: in het voorgestelde artikel 5:20, lid 2, BW wordt gerept van kabels die zijn bestemd tot de overdracht van "informatie". Dat kan niet, want informatie is een subjectief begrip. Het gaat om het transport van data of gegevens, signalen, berichten: de bouwstenen van informatie. Informatie vormt de verzameling van gegevens waaraan een betekenis kan worden gehecht. Dat even terzijde. Ik constateer verder, dat de minister heeft kennisgenomen van de aanbeveling van mijn fractie om in dit soort wetten zoveel mogelijk techniekonafhankelijke formuleringen te gebruiken en functionele begrippen te hanteren om te voorkomen dat de wet (weer) in de kortste keren zal zijn verouderd.

Wat ik aan de Kamer en de minister wil voorleggen, betreft voornamelijk een aantal niet onbelangrijke problemen, die de uitvoering van deze wet in de dagelijkse praktijk betreffen.

Ten eerste. De eigendom van een net behoort toe aan de bevoegde aanlegger, aldus artikel 5:20, lid 2, BW. De eigendom moet worden geregistreerd in het kadaster en deze registratie geschiedt door middel van een notariële verklaring. De eerste vraag die dan aan de orde komt, is: wie is de aanlegger van het netwerk? Vaak betreft het reeds lang bestaande situaties en is er niet voldoende bewijs meer voorhanden. Betrokken rechtspersonen bestaan niet meer en bovendien hoeft de opdrachtgever voor de aanleg niet dezelfde te zijn als degene op wiens kosten de aanleg heeft plaatsgevonden. Daarmee biedt artikel 155, lid 2, Overgangswet BW geen uitweg. Vervolgens zal de notaris onderzoek moeten doen naar de bevoegdheid waarop de aanlegger zich beroept. Ook hier geldt weer, dat vele netten decennia geleden zijn aangelegd, zodat de notaris voor een bijna onmogelijke opgave wordt geplaatst. In veel gevallen zijn er namelijk in het verleden geen zakelijke rechten gevestigd (op grond van de Belemmeringenwet Privaatrecht of op grond van een opstalrecht). Men ging aan de slag op basis van gedogen of van een onderhandse - niet notariële - overeenkomst. Deze "toestemmingen" werden niet op het kadaster geregistreerd en zijn veelal in de archieven van bijvoorbeeld nutsbedrijven niet meer terug te vinden. Fusies, overnames en het simpele verloop van tijd zijn hier voor een groot deel debet aan.

Voor dit probleem moet een praktische oplossing komen. Een overgangsregeling die voorkomt dat netwerken onoverdraagbaar worden, zoals destijds ook is gebeurd met de introductie van de notariële aandelenoverdracht. Ik vraag de minister daarom, een overgangsregeling te treffen die erop neerkomt, dat in situaties die dateren van vóór de kabelarresten van 2003 mag worden aangenomen dat degene die zich vijf jaar als eigenaar heeft gedragen, geacht wordt eigenaar te zijn. Als een aanknopingspunt voor het feit dat een exploitant zich als eigenaar heeft gedragen, zou een overdracht als roerende zaak kunnen dienen. Mijn gedachten gaan dus uit naar óf een fictie van eigendom óf een korte verjaringstermijn.

Ten tweede. In mijn voorgaande redenering ben ik uitgegaan van een privaatrechtelijke bevoegdheid, dat wil zeggen: er is sprake van een overeenkomst met de grondeigenaar. Bij de parlementaire behandeling wordt de term bevoegdheid echter ook gebruikt om de wettelijke gedoogplicht voor telecomnetwerken aan te duiden. Dan hanteren wij een publiekrechtelijke betekenis. Graag verzoek ik de minister om duidelijkheid te verschaffen met betrekking tot de gebezigde terminologie.

Ten derde. Een volgende vraag is, hoe onjuiste overdrachten uit het verleden moeten worden gerepareerd. Als de aanlegger is gevonden en diens bevoegdheid is vastgesteld, zou door deze persoon dan wel door diens rechtsopvolger rechtstreeks een overdracht kunnen plaatsvinden en hoeven niet alle voorgaande schakels in de overdracht te worden betrokken. Maar overdracht vergt een geldige titel. In de tekst die de minister voor zich heeft, staan de artikelen genoemd die daarop slaan. Er moet een overeenkomst zijn tussen overdrager en verkrijger die de basis vormt voor de overdracht. Nu is het niet ondenkbaar, dat er in de keten een gefailleerde vennootschap zit, die zonder daartoe bevoegd te zijn, heeft gecontracteerd, zodat het net niet rechtsgeldig aan zijn opvolger is overgedragen. Er kan dus plotseling een curator opduiken die roet in het eten gooit, met als gevolg dat de rechtsopvolger van de failliete vennootschap alleen een concurrente vordering tot levering heeft. En dat zal niet veel opleveren, terwijl men dacht over een kostbaar netwerk te kunnen beschikken. Pleit ook deze uit het leven gegrepen casus niet voor een korte verjaringstermijn?

Ten vierde. De kwestie van verjaring komt ook aan de orde, wanneer wij ons afvragen of een verkrijger van vóór de kabelarresten van 2003 te goeder trouw kan zijn. Registergoederen kunnen doorgaans niet te goeder trouw worden verkregen als een notariële akte ontbreekt. In het (ook nog vrij recente) verleden werden netwerken overgedragen als roerende zaken, omdat er geen duidelijkheid bestond over de vraag of ze als roerend dan wel als onroerend moesten worden beschouwd. Mevrouw Maas heeft daarvan voorbeelden uit de literatuur genoemd. Het punt van de goede trouw is relevant voor het hanteren van de verjaringstermijn: is de termijn van twintig jaar van toepassing die geldt bij het ontbreken van goede trouw óf gaat het om een periode van tien jaar?

Mevrouw de voorzitter. Ten vijfde. Op mijn vragen over de begrenzing van netten en wat onder een "aansluiting" moet worden verstaan, is de minister in de memorie van antwoord uitgebreid ingegaan, maar dat laat onverlet dat daarover in de praktijk onduidelijkheden zullen blijven bestaan. Met name zit ik nog met de vraag hoe huisaansluitingen -- van wie zijn die trouwens? -- moeten worden geregistreerd in de zin van artikel 5:20 BW. Zouden die niet beter in ieder geval voorlopig buiten de nieuwe wetgeving kunnen worden gehouden of zou de minister willen bewerkstelligen dat de termijn voor het registreren van huisaansluitingen zal worden aangepast aan de termijn van de grondroerdersregeling? Een termijn van

drie jaar die nu wordt aangehouden, is zeker te kort. Analoog aan de genoemde regeling, die naar ik hoop een aantal van de door mevrouw Maas naar voren gebrachte problemen zal helpen oplossen, zou acht jaar om al die huisaansluitingen in kaart te brengen en te digitaliseren een veel reëler benadering zijn.

Voorzitter. Het schijnt -- ik hoef mijn bron nog niet te noemen, maar indien gewenst wil ik dat wel doen -- dat er nogal eens oneigenlijke constructies worden gebruikt om te trachten de verleggingsregeling te omzeilen. Ik noem een voorbeeld, want zo is het het gemakkelijkst uit te leggen. Er ligt een kabel in de grond van gemeente A en die is derhalve gedoogplichtig. Een andere overheid -- u mag invullen wie u wilt -- wil een weg aanleggen over de grond van gemeente A. In dat geval vindt het verleggen van kabels niet plaats ter uitvoering van een werk, zoals in de wet staat, door of vanwege de gedoogplichtige gemeente A. Gevolg: de eigenaar van de kabel hoeft de verlegging niet te betalen. Gemeente A past daarom een truc toe en draagt een stuk grond waarop de bedoelde weg moet komen, over aan die andere overheid. De laatste wordt dan gedoogplichtig met als gevolg dat de eigenaar van de kabel zijn kabel moet verleggen ter uitvoering van een werk door of vanwege deze andere overheid en dus voor de kosten moet opdraaien. Daarna bewerkstelligen de beide overheden een retourtransport en zo heeft "de overheid" de verleggingskosten van de particuliere kabelbelegger binnengehaald. Ik laat het bij dit ene voorbeeld. Graag verneem ik van de minister of hij het met mij eens is, dat het hier over een ongeoorloofde praktijk gaat.

Voorzitter. Het aantal ondergrondse netten in Nederland is zeer groot. De nieuwe regeling brengt veel veranderingen met zich. Het komt mijn fractie daarom goed voor als deze wet na een periode van drie hooguit vier jaar zal worden geëvalueerd. Met belangstelling wacht ik het antwoord van de minister af.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt van 19.35 uur tot 19.55 uur geschorst.

*B
!Pensioenwet!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regels betreffende pensioenen (Pensioenwet) (30413);

- het wetsvoorstel Invoering van de Pensioenwet (Invoerings- en aanpassingswet Pensioenwet) (30655).

De **voorzitter**: Ik heet minister De Geus van harte welkom.
**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Mevrouw de voorzitter. Vandaag behandelen wij de nieuwe Pensioenwet. De wet steunt op een breed draagvlak. Zij is deugdelijk voorbereid, er hebben brede consultatierondes plaatsgehad en nu ligt een wetsvoorstel voor waarin vrijwel iedereen zich kan vinden. Dat verdient een compliment. Wel weerklinkt hier en daar de vraag of er met deze nieuwe wet niet te veel wordt geleund op ervaringen uit het verleden en te weinig wordt geanticipeerd op wat ons pensioenstelsel op zich af ziet komen. Mijn fractie zal haar inbreng van vanavond gebruiken om de minister enkele van de genoemde tekortkomingen voor te houden en hem te vragen hierop te reageren. De komst van een nieuwe structuurregeling is immers een goed moment om kwesties als grondslagen en beginselkeuzes nog eens te markeren voor we met het stelsel overgaan tot de orde van de dag.

Het eerste wat opvalt wanneer men het tweede pijlerpensioen van vroeger en nu bekijkt, is dat deze qua financiering logger is geworden. Pensioenfondsen zijn tegenwoordig "rijp", gevuld met premie-inkomsten uit het verleden en voor de toekomstfinanciering in hoge mate afhankelijk van beleggingsresultaten. Tegenvallende resultaten tikken meteen fors aan en resulteren dan direct in het dilemma of de werkenden fors meer premie moeten betalen, dan wel of gepensioneerden afstand moeten doen van indexaties waar zij recht op meenden te hebben. Tegelijk ervaren langjarige deelnemers en pensioengerechtigden het pensioenkapitaal steeds vaker als "hun geld". Het feit dat pensioenen kapitaalgedekt zijn, lijkt daaraan bij te dragen en dat geeft voer voor heel nieuwe geschillen en conflicten.

Dit brengt mij bij een onderdeel van de Pensioenwet waarvoor een aantal fracties in de schriftelijke voorbereiding de aandacht heeft gevraagd, namelijk de problematiek van de "onbedoeld onvoorwaardelijke toeslagen". Hoe ontkomen werkgevers aan claims op basis van wat zij mogelijk onbedoeld hebben toegezegd? Zo luidt de bange vraag van deze zijde. Het probleem met onbedoeld onvoorwaardelijke toeslagen is immers dat de toeslag weliswaar als voorwaardelijk is bedoeld, maar door de werkgever jegens de deelnemers als onvoorwaardelijk is geformuleerd. In zijn antwoord verwijst de bewindsman naar de artikelen 21.2 en 44.1 Pensioenwet, waarin is vastgelegd dat de artikelen 33 en 86.2 -- met excuses aan de niet-juristen onder ons -- uitsluitend werking hebben naar de toekomst toe. Die regel is evenwel iets anders dan de vaststelling dat een als onvoorwaardelijk geformuleerde toezegging uit het verleden deze status niet langer toekomt of -- wat mijn fractie een begaanbaarder weg lijkt -- dat uitsluitend onvoorwaardelijke toeslagen die na invoering van de Pensioenwet zijn toegezegd tot het begrip "pensioenaanspraak" gerekend kunnen worden.

De pensioenuitvoerder moet het al dan niet voorwaardelijke karakter van de toeslagen in de voorlichting te betrekken, aldus opnieuw de minister. Die voorlichting wijzigt dan niet zozeer de inhoud van de toezegging, zij legt uitsluitend ondubbelzinnig vast dat een mogelijk onbedoeld onvoorwaardelijke toezegging uit het

verleden onder Pensioenwet als voorwaardelijk wordt aangemerkt. Maar, is het in de voorlichting vastleggen dat iets wat in het verleden zus was maar onder de nieuwe regeling zo is, niet hetzelfde als het wijzigen van de inhoud? En dat dan nog eens zonder adequate rechtsbasis? Indien gewezen deelnemers of gepensioneerden zich met succes op het standpunt kunnen stellen dat aan hen een onvoorwaardelijke toeslagtoezegging is gedaan, ook al is die voorwaardelijk bedoeld, zullen werkgevers na de inwerkingtreding van de Pensioenwet in een keer worden geconfronteerd met enorme financieringslasten, omdat dergelijke toeslagen onder de Pensioenwet in een keer moeten worden "afgefinancierd". Kortom, is dit nu niet zo'n onderwerp dat toch maar beter met een veegwet afgedekt kan worden onder het motto "better safe than sorry"?

Ik keer terug naar de ontwikkeling van de tweede pijler. Met het verschuiven van het belang van lopende premie-inkomsten naar gevestigde beleggingsresultaten ontstaat een kloof tussen arme en rijke pensioenfondsen. Rijk waar in het verleden slim belegd is, waar indexeren de regel kan zijn en de premies laag kunnen blijven, arm waar de premies noodgedwongen hoog zijn en er weinig extra's voor de gepensioneerden af kan. Hoe beoordeelt de minister deze ontwikkeling? Is dit nu iets waar de overheid iets mee kan of moet? Stel bijvoorbeeld dat bedrijven een dreigend tekort proberen op te lossen door massaal over te stappen op regelingen die in garantie afhankelijk zijn van het behaalde beleggingsresultaat, dit kan op collectieve basis, de nieuwe vorm van de DCC-regelingen, maar het kan ook op individuele basis. Van het Verenigd Koninkrijk, waar de stap van loonrelatering naar individuele premieafhankelijkheid in de jaren tachtig is gezet, kennen wij de gevolgen van zo'n ontwikkeling. Deskundigen hebben berekend dat de gemiddelde oudedagsvoorziening van de Britten in het jaar 2035 met gemiddeld 30% gedaald zal zijn. Hoe ziet de minister de rol van de overheid in dit verband? Dient zij hieraan paal en perk te stellen of is haar rol er één van horen zien en zwijgen?

Die vraag en het mogelijk bevestigende antwoord van de minister, brengen mij bij het thema van de "pension governance" en dan niet alleen die zoals die nu is, maar ook hoe die naar het oordeel van de minister zou moeten zijn. Ik wil hem dan ook uitnodigen tot een zekere bespiegelende vooruitblik. Gesteld dat de overheid inderdaad geen bemoeienis met dit soort kwesties heeft aan wie moet de beslismacht ter zake dan wel toekomen? Onlangs voorspelde de hoogleraar ondernemingsbestuur Koelewijn het einde van wat hij het "knusse gezelschap van werkgevers en vakbonden" noemt. Er komen meer belangenconflicten, bijvoorbeeld tussen bedrijven die de bulk van de pensioenpremies betalen en de pensioengerechtigden. En op het moment dat deze het gelag betalen, worden zij, zoals Koelewijn het uitdrukt, een soort risicodrager, net zoals aandeelhouders risicodrager zijn. En als dat het geval is, acht de heer Koelewijn het ook reëel om gepensioneerden het recht te geven om pensioenbestuurders te benoemen en te ontslaan, of om hen aansprakelijk te stellen bij gebleken wanbeheer. Hoe kijkt de minister hier tegenaan? Acht hij dit een wenselijke ontwikkeling voor "pension governance"? En, alweer, ziet hij een rol voor de overheid weggelegd om hier de grenspalen te slaan?

De heer Koelewijn voorziet ook belangenconflicten tussen oud en jong ten aanzien van het beheer van het pensioenkapitaal. Ouderen hebben liever dat beleggingsrisico's worden afgedekt, jongeren hebben de rendementen van die risico's juist nodig. Wat betekent dit nu voor de bestuurders die beide groepen moeten bedienen? Dat de overheid op hun handel en wandel wil kunnen toezien, is bekend: de nieuwe Pensioenwet introduceert een batterij aan toezichtregels. Het effect van "toezicht, toezicht, toezicht" kan echter zijn dat fondsbesturen al te voorzichtig gaan opereren. Op termijn, zo voorspellen zekere "pension watchers", kan een dergelijke risicomijdende opstelling de kernfunctie van het fonds, het bieden van pensioenzekerheid nu en op de middellange termijn, in gevaar brengen. Wat is op die observatie de reactie van de minister? Hoe kunnen pensioenfondsen ontsnappen uit de klem van aansprakelijkheid jegens gepensioneerden als zij te onvoorzichtig beleggen, versus onverantwoord bestuur naar de jongere deelnemers als zij te risicomijdend opereren? Welke vorm van toezicht past hierbij? En welke maatstaven voor de toezichthouder die pensioenfondsen wil stimuleren uit deze klem weg te blijven?

Het derde thema betreft de individuele pensioenzekerheid. Mijn fractie nodigt de minister uit om morgen eens een wat steviger betoog neer te zetten over het waarom achter de overheidsbemoeienis met de inhoud van de tweede pijler dan hij in de memorie van toelichting heeft gedaan, waar de onderbouwing van die functie nu net blijft steken in voorbeelden. En dat terwijl de voorbeelden van pensioeninhoudelijke bemoeienis door de wetgever inmiddels legio zijn. Daar moet toch een patroon uit te halen zijn. Ik noem bijvoorbeeld de regels voor het keuzerecht van het nabestaandenpensioen, of -- een voorbeeld uit een flankerende wet -- het keuringsverbod van artikel 4 Wet op de medische keuringen. Het voorliggende wetsvoorstel breidt dit weer verder uit, bijvoorbeeld met het voorschrift om wacht- en drempeltijden beperkt te houden; of het door de Tweede Kamer bepleite recht van zelfstandigen op participatie in de tweede pijler. Hoog tijd derhalve voor een verbindende formule of kwalificatie. Het lijkt erop, als ik eens een voorzet mag geven, dat pensioenfondsen en verzekeraars die in de tweede pijler opereren zich op onderdelen als een soort pseudosociale verzekeraar moeten gedragen. Deelt de minister deze kwalificatie?

Anderzijds lijkt de benadering -- het waar wel en waar niet -- niet steeds consistent. Want waarom bijvoorbeeld is het terugdringen van de witte vlek of het tegengaan van een pensioenbreuk bij baanwisseling wel een zorg van de overheid en het voorkomen of minimaal ontmoedigen van de afbouw van het afgeleide pensioen op hogere leeftijd niet? Of heb ik dat laatste uit het antwoord op onze vraag in de schriftelijke voorbereiding verkeerd begrepen? Als dat het geval is, hoor ik dat graag terug en ik sta hier niet alleen in. Mijn collega van de SP-fractie heeft mij laten weten dat ik deze vraag ook namens haar mag stellen. Ik wil die vraag dan ook graag herhalen, nu met vermijding van de kwalificatie die de minister kennelijk omstreden acht. Acht hij, achteraf bezien, de

beleidslijn van werkgevers en werknemers om het nabestaandenpensioen op opbouwbasis uit de pensioenvoorziening te verwijderen, maatschappelijk terecht? Zo ja, waarom? Wat is het doorslaggevende verschil tussen eigen pensioen waarvoor het treffen van een collectief arrangement wel met kracht door de overheid wordt gestimuleerd en het afgeleide pensioen waarvoor dit kennelijk niet het geval hoeft te zijn ten behoeve van iemand die twee eigenschappen in één persoon verenigt: zij heeft van beiden doorgaans het laagste eigen pensioen en zij overleeft de ander doorgaans met een aantal jaren?

Mijn laatste thema betreft een waarborgfunctie van de overheid die ik in de stukken heb gemist. Ik doel op het waarborgen van de rechtszekerheid en wel door toe te zien op het bestaan van een adequate rechtsgang bij pensioengerelateerde geschillen. Individuele geschillen wel te verstaan, voor de collectieve conflicten hebben we de gang naar de burgerlijke rechter en die rechtsgang past ook bij het type belangentegenstelling dat daar aan de orde is. Ik noem twee voorbeelden van pensioeninhoudelijke individuele geschillen: de werknemer wenst een premievrije pensioenopbouw zoals het reglement mogelijk maakt bij volledige arbeidsongeschiktheid, het pensioenfonds of de verzekeraar meent, op gezag van de werkgever, dat die staat niet aan de orde is. De echtgenoot van een overleden werknemer claimt nabestaandenpensioen, het pensioenfonds beroept zich op een bepaling in het reglement dat uitkering geweigerd kan worden als de deelnemer bij toetreding tot dit fonds al ernstig ziek was.

In zijn antwoord op de vraag van mijn fractie naar de hiervoor geldende rechtsbescherming verwijst de minister naar de mogelijkheid een klacht in te dienen bij de Ombudsman Pensioenen. Maar is een klachtenprocedure -- die toch behoort tot de categorie "soft law" -- wel een toereikend rechtsmiddel? Kan dit de toets van artikel 6 EVRM doorstaan? Het antwoord is uiteraard ontkennend en dit ontkennende antwoord leidt naar de mogelijkheid om het geschil voor te leggen aan de civiele rechter. Mijn fractie vraagt zich evenwel af of die rechtsgang voor dit geschiltype nu wel de meest logische is. Is een pensioenfonds in de uitoefening van zijn taak als pensioenuitvoerder wel op één lijn te stellen met een privaatrechtelijke tegenpartij van iemand wiens geschil niet stoelt op een individuele, maar op een collectieve afspraak, of beter nog: regeling? Is zijn positie niet veel meer te vergelijken met die van de uitvoerder van de werknemersverzekeringen, of van een werkgever die gekozen heeft voor het eigenrisicodragerschap in de zin van de WIA? Ik overval de minister mogelijk met deze constructie en vooral met de implicaties van een eventueel antwoord. Ik kan dan ook best leven met het antwoord dat de suggestie een nadere verkenning waard is en dat hierop in een later stadium zal worden teruggekomen. Als hij dit echter nu al direct een slecht idee vindt, dan hoor ik dit graag nu al met recht en reden.

Ik rond af. Het wetsvoorstel dat wij vandaag behandelen is een stevig doortimmerd stuk waar mijn fractie volmondig ja op kan zeggen. Anderzijds mag het geen verwondering wekken wanneer een zo omvangrijke regeling nog hiaten vertoont of zaken die verbetering behoeven. Wij zijn benieuwd naar de verdere gedachtewisseling hierover, zowel vanavond vanwege de andere fracties als morgen in de beantwoording door de minister.

*N

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): "Het heeft de Eerste Kamer behaagd om de Pensioenwet te behandelen op 5 december, het sinterklaasdebat", zo sprak de minister tijdens het OPF-congres op 16 november jongstleden. En, ja, het is bijna 5 december en wij behandelen de Pensioenwet, maar ook de daarbij behorende invoeringswet.

Waarom een nieuwe Pensioenwet? De oude wet voldeed toch! Dat is zo, maar toch. De Pensioen- en spaarfondsen wet, de PSW, is op 1 januari 1954 in werking getreden en in de afgelopen 50 jaar regelmatig gewijzigd en aangepast. Het pensioen waar we over praten is het tweede pijler pensioen, het pensioen dat tussen werkgevers en werknemers wordt afgesproken. Er is de afgelopen 50 jaar veel veranderd in Nederland dat zijn weerslag heeft gekregen in de PSW. Denk eens aan de emancipatie die heeft plaats gevonden. Vijftig jaar geleden werden vrouwen geacht na het huwelijk thuis te gaan zitten. Pensioen voor vrouwen? Veelal pas vanaf hun dertigste jaar, mits ongehuwd. Bij de overheid kregen vrouwen bij hun huwelijk een mooi bedrag -- de afkoopsom van hun pensioen -- om te besteden aan hun uitzet. Het ABP wilde geen kleine pensioentjes blijven administreren. Werken in deeltijd, dat kon, maar je bouwde dan geen pensioen op, want de AOW was te zijner tijd voldoende om het verlies aan inkomen te dekken. En ging je voor je reguliere pensioenleeftijd uit dienst, dan kreeg je een pensioenaanspraak mee. Die aanspraak was niet te hoog, want waarom zou je een werknemer die weg gaat, veel geld meegeven? Het pensioen werd keurig gefinancierd, maar pas op de pensioendatum! Dus blijven tot je pensioen.

Deze en andere gebruiken werden in de loop der tijd als minder wenselijk ervaren. Vrouwen moesten dezelfde rechten krijgen als mannen, ook op pensioengebied. Deeltijdwerkers moesten een pensioen opbouwen naar rato van hun deeltijd en bij uitdiensttreding moest een tijdsevenredige aanspraak worden meegegeven. De Pensioen- en spaarfondsenwet is in de loop der tijd meegegroeid met dit besef en daardoor minder overzichtelijk geworden.

Het is dan ook een belangrijk doel van deze nieuwe Pensioenwet om de pensioenwetgeving overzichtelijker op te zetten en de gesignaleerde onduidelijkheden weg te nemen. Daardoor moet rechtsonzekerheid zoveel mogelijk worden voorkomen. Zoals al eerder geconstateerd ligt er nu een wetsvoorstel voor waarover uitgebreid is overlegd met de verschillende betrokken partijen. Dit overleg is door hen zeer gewaardeerd en zij spreken dan ook met grote waardering over de minister die dat mogelijk heeft gemaakt. Dit wetsvoorstel, deze wetsvoorstellen worden breed gedragen. Toch is er nog een aantal punten dat de CDA-fractie aan de orde wil stellen.

Volgens de memorie van toelichting bij de Pensioenwet stijgen de administratieve lasten met 7,8 mln., vooral als gevolg van maatregelen om de transparantie te verbeteren. De regering vindt dit een beheerste verhoging. De CDA-fractie wil in dit kader de onredelijk lijkende verhoging van de administratieve lasten van de uitzendbranche niet ongenoemd laten. Tijdens het wetgevingsoverleg in de Tweede Kamer is het amendement op stuk nr. 39 van de heer Omtzigt aangenomen. Door dit amendement wordt de wachttijd beperkt tot twee maanden.

De bedoeling van de indieners van het amendement is het terugdringen van de witte vlekken. In de meeste pensioenreglementen of pensioenovereenkomsten wordt alsnog na afloop van de wachttijd pensioen opgebouwd over de wachtperiode, ook al was de wachtperiode één jaar. Door de wachtperiode te beperken tot twee maanden ontstaat er bij uitdiensttreding binnen een jaar een kleine pensioenaanspraak die na twee jaar mag worden afgekocht. De uitzendbranche heeft grote moeite met deze periode van twee maanden, want reeds nu bij een wachttijd van zes maanden loopt de administratie vast.

De minister heeft aangegeven in de memorie van antwoord dat het technisch mogelijk is om voor de uitzendbranche een uitzondering te maken, maar dat daarvoor wel een wetswijziging nodig is. In de memorie van toelichting is verder aangegeven dat voor de uitzendbranche onderscheid gemaakt mag worden tussen werknemers met een tijdelijk contract en werknemers met een vast contract, zie artikel 7:680 van het Burgerlijk Wetboek. Het argument hiervoor luidt aldus: "De regering ziet in dit stadium echter geen directe aanleiding om dit betreffende artikel aan te passen, omdat dit haaks staat op de bedoeling van de indieners van het armendement." Dat neemt echter niet weg dat het voor de uitzendbranche lastig blijft.

De Eerste Kamer moet onder andere de uitvoerbaarheid van wetsvoorstellen toetsen. Voor de uitzendbranche is dit wetsvoorstel niet uitvoerbaar. Omdat pensioen een afspraak is tussen werkgevers- en werknemerspartijen vraagt de CDA-fractie zich af of het niet mogelijk is om bijvoorbeeld via een AMvB de uitzendbranche de mogelijkheid te geven om in overleg tussen werkgevers- en werknemerspartijen afspraken te maken over de wachtperiode. Graag een reactie van de minister.

In artikel 47 van de Pensioenwet wordt de zorgplicht van de pensioenuitvoerder bij premieovereenkomsten met beleggingsvrijheid vermeld. De artikelen 30 tot en met 38 van de Wet financiële dienstverlening worden van overeenkomstige toepassing verklaard. De Wfd bepaalt dat men informatie moet geven voorafgaand aan het sluiten van een overeenkomst voor een financieel product. Het advies moet worden gegeven aan de consument. Daarbij is advies in de zin van de Wfd het aanbevelen van een specifiek financieel product.

Wanneer een nieuwe deelnemer toetreedt tot een bestaande collectieve regeling, is er geen sprake van een nieuwe overeenkomst en kan men dus ook niet voorafgaand aan die overeenkomst informatie geven. Bovendien is de deelnemer geen consument in de zin van de Wfd, aangezien hij geen contractspartner is. Dat is immers de werkgever. En ten slotte is een advies over de beleggingsmix geen advies in de zin van de Wfd. Er wordt immers geen specifiek financieel product aangeboden. Daarom is de conclusie van prof. Kappelle in het laatste nummer van Pensioen & Praktijk dat de verwijzing naar de Wfd er alleen maar toe leidt dat er een klantprofiel op basis van het ken-uw-klantprincipe moet worden gemaakt en dat de uitvoerder op basis daarvan een advies in de zin van artikel 47 van de Pensioenwet moet geven. Dat is echter, zoals ik al zei, geen advies in de zin van de Wfd. Kan de minister bevestigen dat er voor de pensioenuitvoerder geen verdergaande verplichtingen voortvloeien uit de verwijzing naar de Wfd?

In de memorie van antwoord bij de Pensioenwet stelt de minister naar aanleiding van onze vraag over de minimumleeftijd dat in die situaties waarin een minimumleeftijd de regeling duurder maakt, sociale partners ervoor kunnen kiezen om de premiestelling of de wijze van uitvoering van de regeling te veranderen. Dat betekent overigens niet noodzakelijkerwijs dat zij het ambitieniveau zouden moeten verlagen. Kan de minister met een voorbeeld uitleggen op welke wijze de premiestelling verlaagd kan worden zonder dat dat invloed heeft op de inhoud van de regeling? Kan de minister met een of meerdere voorbeelden uitleggen op welke wijze er verandering in de uitvoering van de regeling kan worden gebracht, zodat deze goedkoper wordt?

Een belangrijke wijziging ten opzichte van de Pensioen- en spaarfondsenwet is de eis van informatie en voorlichting aan de deelnemer. In de Pensioenwet neemt de informatie aan de werknemer een belangrijke plaats in. Hoofdstuk 2 begint met de verplichting voor de werkgever om binnen een maand na aanvang van de werkzaamheden de werknemer schriftelijk te informeren over de vraag of hij een aanbod voor een pensioenovereenkomst krijgt of niet. Pensioen is een arbeidsvoorwaarde. Betekent dit overigens niet dat de werkgever bij het bespreken van de arbeidsvoorwaarden het pensioen zou moeten noemen? Zou de werkgever met andere woorden de werknemer moeten informeren, voordat het dienstverband aanvangt?

Een belangrijk onderdeel van de totale pensioenuitkomst vormt de AOW-uitkering. De AOW is de basis, want het tijdens het dienstverband op te bouwen ouderdomspensioen is aanvullend op de door de overheid uit te keren AOW. Bij de vaststelling van de aanvullende uitkering, het ouderdomspensioen, wordt in veel pensioenregelingen rekening gehouden met de zogenoemde dubbele AOW: de totale AOW-uitkering voor een echtpaar. Vanaf 2015 krijgt de pensioengerechtigde zijn eigen individuele AOW en kan er afhankelijk van de pensioenregeling een extra tekort ontstaan, het zogenoemde AOW-gat. Is het geen taak voor de overheid om toekomstige AOW-gerechtigden te informeren over de AOW-regeling en een mogelijk tekort dat vanaf 2015 kan optreden? Een vergelijkbare vraag kan ik stellen over ingezetenen die te weinig AOW opbouwen, doordat zij korter dan vijftig jaar in Nederland wonen. Kan de minister aangeven op welke wijze ingezetenen geïnformeerd worden over hun AOW regeling? Is die informatie getoetst op duidelijkheid en begrijpelijkheid, zoals geëist wordt in de Pensioenwet?

Europa oefent invloed uit op de Nederlandse wetgeving. Dat geldt vooral voor de in ontwikkeling zijnde portabilityrichtlijn. Zoals de minister heeft aangegeven in de memorie van antwoord zijn de uitkomsten van het voorstel nog ongewis. De regering streeft ernaar de aanpassingen van de Nederlandse wetgeving tot een minimum te beperken, temeer daar alle zaken die in het richtlijnenvoorstel zijn opgenomen, in Nederland al goed geregeld zijn. Toch ziet de regering nog andere elementen in het voorstel die zouden kunnen leiden tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving. Graag zou de CDA-fractie van de minister vernemen welke elementen tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving zouden kunnen leiden. Betekenen die aanpassingen dat de speelruimte voor de sociale partners kleiner wordt? Is het niet zo dat ook al zou de richtlijn worden aangenomen, Nederland in het kader van de subsidiariteit en proportionaliteit zijn eigen verantwoordelijk moet nemen en zelf moet bepalen of de aanbeveling wordt overgenomen? Zou de minister kunnen aangeven hoe hij staat tegenover waardeoverdracht tussen kapitaaldekkingstelsels en omslagstelsels?

Niet alleen Europese regels, maar ook de internationale boekhoudregels hebben forse invloed op het Nederlandse pensioensysteem. Volgens de door de IASB vastgestelde boekhoudregels moet om een juist beeld te krijgen van de financiële situatie van de onderneming binnen de balans van de onderneming een voorziening worden opgenomen voor eventuele toekomstige pensioenverplichtingen. De methode om deze voorziening vast te stellen, die zowel positief als negatief kan uitvallen, is hier niet van belang. Wel van belang is dat de voorziening via de ondernemingsbalans loopt. Omdat bij de wijze van vaststelling onder andere rekening wordt gehouden met de verwachte marktrente, kan de voorziening nogal schommelen. In Nederland worden pensioengelden extern ondergebracht, bij een verzekeraar of een pensioenfonds. Door de internationale boekhoudregels wordt de inhoud van de pensioenregeling mede bepalend voor de ondernemingsbalans. Deze kan vervolgens veel invloed hebben op de cijfers. Dit geldt met name voor salaris-diensttijdregelingen. De inhoud van de pensioenregeling kan alleen buiten de ondernemingsbalans worden gehouden als de enige verplichting van de onderneming het betalen van een premie is. Hierdoor ontstaat een verschuiving van salaris-diensttijdregelingen naar beschikbare premieregelingen. Omdat beschikbare premieregelingen in tijden van lage rentestand, en met de beurskrach nog vers in het geheugen, door de werknemers niet altijd als positief worden ervaren, is er gezocht naar een oplossing die voor de werkgever gelijk gesteld kan worden aan een beschikbare premieregeling en die voor de werknemer toch een pensioenuitkering oplevert. Op die manier is het CDC-systeem -- collectief beschikbare premieregeling -- geboren. De werkgever koopt zijn risico af en de werknemer accepteert de kans op korting van zijn pensioen als de meestal forse premie onvoldoende blijkt.

Boekhoudregels zouden niet ons pensioenbeleid mogen bepalen, maar in de praktijk blijkt dat wel degelijk het geval te zijn. Zowel bij de IASB als bij de FASB wordt er nu van verschillende kanten en om verschillende redenen aangedrongen op wijziging van de regels. In reactie hierop heeft de IASB besloten om een nieuwe werkgroep in te stellen. Deze werkgroep moet leiden tot een verbeterde financiële rapportage, ook over de pensioenrisico's. In Nederland zijn de meeste pensioenregelingen nog gebaseerd op een salaris-diensttijd regeling. Als wij ons mooie pensioensysteem in stand willen houden, dan moet Nederland proberen om invloed uit te oefenen binnen de werkgroep. Hoe staat de minister tegenover het afvaardigen van een deelnemer vanuit Nederland met kennis van het Nederlandse pensioensysteem en verslaglegging naar de IASB werkgroep? Nogmaals, het is voor het behoud van het Nederlandse pensioenstelsel van groot belang.

Ik stel graag nog enkele vragen ter verduidelijking voor de praktijk. Ik stel deze nu in plaats van in een extra schriftelijke ronde, zodat het wetsvoorstel op 1 januari 2007 kan ingaan. Een kort antwoord van de minister is voldoende. In verband met de tijd zou de CDA-fractie een schriftelijke beantwoording morgen in de loop van de ochtend zeer op prijs stellen.

Met het amendement op stuk nr. 39 is een wachttijd van twee maanden voor het ouderdomspensioen in de wet gekomen. Voor het nabestaanden- en het arbeidsongeschiktheidspensioen geldt geen wachttijd, omdat een werknemer ook op de eerste dag van indiensttreding een bedrijfsongeval kan krijgen. Mevrouw Polman-Jager stelt in Pensioen & Praktijk van november 2006 dat in de parlementaire behandeling van de Wet op de Medische Keuringen een carenzperiode nadrukkelijk is toegestaan, omdat verzekeraars geen brandende huizen hoeven te verzekeren. Zij stelt dat het voor de praktijk heel prettig zou zijn als in de Eerste Kamerbehandeling bevestigd zou worden dat een carenzperiode van maximaal een jaar nog steeds is toegestaan. Ik hoor hierop graag een reactie van de minister.

In de memorie van antwoord van de IPW blijft nog een vraag staan in het kader van "shoppen". Er wordt vermeld dat de deelnemer met het kapitaal kan gaan shoppen en dan verzekeringstechnisch verzekeringnemer wordt van het bij dezelfde of een andere pensioenuitvoerder aan te kopen pensioen. Gesteld wordt dat overdracht van verzekeringnemerschap derhalve niet aan de orde is. Als de werkgever echter voor de pensioenaankoop verzekeringnemer was en na overdracht de werknemer verzekeringnemer wordt, dan heeft er toch overdracht plaatsgevonden? Kan dezelfde overdracht -- de werknemer wordt verzekeringnemer in plaats van de werkgever -- plaatsvinden bij uitdiensttreding?

In dezelfde memorie van antwoord geeft de minister aan dat de minister van Financiën heeft laten weten vooralsnog niet over te gaan tot aanpassing van het Uitvoeringsbesluit loonbelasting 1965 inzake vrijwillige voortzetting van de pensioenregeling van zzp'ers gedurende tien jaar, terwijl de minister eerder heeft aangegeven dat de fiscaliteit volgend moet zijn. Kan hieruit de conclusie getrokken worden dat voor zzp'ers net als voor anderen een vrijwillige voortzetting gedurende drie jaar praktijk blijft, ondanks het aangenomen amendement en de opmerking van de minister dat de fiscaliteit volgend moet zijn?

Op bladzijde 11 van alweer dezelfde memorie van antwoord wordt ingegaan op artikel 50, lid 5. Gesteld wordt dat het denkbaar is dat de premie voor de

voortgezette dekking wordt omgeslagen over de actieve werknemers. Hoe ziet de minister dit bij een verzekerde regeling? Is het de bedoeling dat, via een algemene opslag op de premie, solidariteit wordt gecreëerd tussen werknemers die na beëindiging van het dienstverband wel in de WW komen en werknemers die niet in de WW komen?

Kan de minister bevestigen dat zowel de toetredingsleeftijd van 21 jaar als de wachttijd van twee maanden ingaan een jaar na de inwerkingtreding van de Pensioenwet?

DGA's kunnen bij faillissement beschermd worden door artikel 986, vierde lid, boek 7 BW. Artikel 986 verwijst in het vierde lid naar verzekeringen waarbij de premies voor de heffing van de inkomstenbelasting in aanmerking konden worden genomen voor de bepaling van het belastbaar inkomen uit werk en woning. Tijdens de behandeling van boek 7 BW is indertijd het volgende gesteld: "De formulering 'bij het bepalen van het belastbaar inkomen in aanmerking nemen' omvat zowel de aftrek als persoonlijke verplichtingen ingevolge de Wet op de inkomstenbelasting 1964 als de uitgaven voor inkomensvoorziening uit het wetsvoorstel voor de Wet inkomstenbelasting 2001." Kan de minister bevestigen dat pensioenverzekeringen, waarbij de pensioenpremies via de loonbelasting niet tot het loon worden gerekend, toch vallen onder artikel 986?

In de memorie van antwoord van de Pensioenwet staat vermeld: "Door in de wet (artikel 24) te eisen dat deze exitbepalingen niet onredelijk mogen uitpakken voor werkgevers, wordt collectieve waardeoverdracht vergemakkelijkt. Het is daarom niet nodig een algemeen recht op collectieve waardeoverdracht te introduceren." Verder staat in de memorie van antwoord: "Voorts zouden er ingewikkelde regels nodig zijn om de kosten en de over te dragen waarde te berekenen." Als er echter exitbepalingen in een contract zijn opgenomen, dan betekent dit toch dat er een recht op exit is en dat de regels vastliggen? Waarom worden anders de exitbepalingen opgenomen? Ik hoor graag een nadere reactie van de minister.

De CDA-fractie ontvangt graag een reactie op de brief van 30 november 2006 van de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen en op het tweede position paper van het OPF van 1 december 2006. De heer Van den Berg zal daar nader op ingaan. De CDA-fractie wacht met belangstelling de antwoorden van de minister af.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Deze batterij van inhoudelijke vragen overvalt mij natuurlijk ook een beetje, maar ik begrijp waarom voor deze procedure gekozen is. Voordat de minister zich beraadt op het beantwoorden van die vragen, stel ik graag een aanvullende vraag. U citeerde uit een artikel van een mevrouw dat de verzekeraars gesteld hebben dat bij de totstandkoming van de WMK is toegezegd dat zij een carenztijd kunnen hanteren. Zij vragen om een herhaling van die toezegging. Ik voeg daar graag het volgende aan toe. Het is u wellicht bekend dat de verzekeraars zich bij de behandeling van de WMK tamelijk actief hebben gemengd in het debat. Hetgeen gezegd is over die carenztijden is op zijn zachtst gezegd voor meerdere uitleg vatbaar. Er kan getwijfeld worden over de stelling dat een en ander toen is toegezegd. Ik leg die nuancering graag neer. Is dit u bekend of is dit u nieuw?

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Dit is mij nieuw, maar laten wij het antwoord van de minister op dit punt afwachten. Wellicht kan uw toevoeging meegenomen worden in zijn antwoord.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): Ik verzoek de minister om mijn kanttekening mee te nemen in zijn beantwoording. Ik begrijp heel goed dat verzekeraars die helderheid wensen. Tegenover het belang van de verzekeraars staat echter het belang van de keurlingen. Die hebben daar misschien andere ideeën over.

Mevrouw **Vedder-Wubben** (CDA): Zij hebben er natuurlijk ook belang bij om te weten of zij kunnen rekenen op een carenzperiode van twee maanden of een jaar. Het is dus voor beide partijen van belang.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Vandaag behandelen wij een wetsvoorstel waaraan jarenlang hard is gewerkt; een megaproject van de laatste twee kabinetten. Het wetsvoorstel is aan de overkant met algemene stemmen aangenomen. Niet helemaal voor niets, want er zitten heel veel goede punten in.

Nederland had zonder de nieuwe wet al een goed pensioensysteem waar veel landen jaloers op kunnen zijn. De nieuwe Pensioenwet is bedoeld om dit systeem nog te verbeteren, vooral door de ingewikkelde pensioenen inzichtelijker en transparanter te maken. Dit juichen onze fracties toe; ik spreek vandaag namens de D66-fractie en de OSF. Verbetering van de voorlichting aan consumenten geeft meer helderheid en transparantie; complimenten aan de minister voor zijn inzet op dit punt.

Een andere waardevolle verbetering die de Pensioenwet regelt, is de mogelijkheid van uitruil van ouderdomspensioen voor nabestaandenpensioen. Een standaarduitruil van ouderdomspensioen voor nabestaandenpensioen voorkomt dat nabestaanden, soms door onwetendheid, financieel onverzorgd achterblijven. De oude situatie heeft tot veel schrijnende gevallen geleid en dat zal in de toekomst veel minder zijn. Hulde hiervoor.

Wij zijn gelukkig met een deel van de antwoorden die de minister op onze vragen heeft gegeven, zoals de harde toezegging dat hij ruimte wil maken voor de CDC- en streefregelingen. Wij vertrouwen erop dat als er in de praktijk knelpunten blijken te zijn, de minister die ruimhartig oplost. Wil hij dat in deze Kamer nog eens toezeggen? Over een paar punten hebben onze fracties nog vragen: de effecten van het financieel toetsingskader, de toename van administratieve lasten, de "kabouterpensioenen", de zeggenschap over het eigen spaargeld en de taakafbakening.

Wij zijn nog niet helemaal gerust op de omvang van het kostenopdrijvende effect als gevolg van het strenge financieel toetsingskader. De minister wuifde in de memorie van antwoord wat gemakzuchtig onze zorgen op dat punt weg. Volgens hem is er geen vuiltje aan de lucht. Dat er veel meer kritiek is op het financieel toetsingskader en de mogelijke macro-economische gevolgen, mag volgens onze fracties ook door een CDA-minister niet worden veronachtzaamd. Kan hij nog eens uitleggen waarom de nieuwe 30%-buffereis absoluut niet zal leiden tot een conservatiever beleggingsbeleid? In welke hypothetische situatie kan die eis wel leiden tot een conservatief beleggingsbeleid? Wat kan daar dan vervolgens aan worden gedaan?

Een ander probleem bij de Pensioenwet is de verdichting van de regels én de toegenomen verplichtingen voor pensioenfondsen, verzekeraars en werkgevers om allerlei administratieve zaken te regelen. Er is duidelijk voor gekozen om weinig aan het toeval over te laten. Dit lijkt op het eerste gezicht niet erg; zekerheid en goede voorlichting zijn tenslotte dingen waar je wat voor over moet hebben. Er bestaat echter een rare discrepantie tussen het "alles willen regelen" en het ontbreken van een pensioenplicht in Nederland. Alleen voor diegenen met een algemeen verbindend verklaarde cao is er een pensioenverplichting. De rest van de werkgevers is dus niet verplicht om hun werknemers een pensioen aan te bieden. Met al deze aangescherpte regels is dus erg veel geregeld voor een meerderheid, maar erg weinig, eigenlijk helemaal niets, voor de rest! Deze witte vlekken worden niet minder omdat, door de toegenomen regels en papierdruk, het niet erg uitnodigend is voor werkgevers om pensioenregelingen aan te bieden. Onze stelling, mede bedoeld om de minister in dit debat goed te prikkelen, is dat het wetsvoorstel een rem zet op het "verwijderen van de witte vlekken" -- voor zover je die kunt verwijderen -- én dat de minister daarvoor niets in de plaats stelt. Wil hij op dit punt reageren?

In dit verband heb ik nog een vraag over artikel 2, derde lid onder a, van de Pensioen- en spaarfondsenwet. Op basis van dit artikel kunnen oudere medewerkers bij een bedrijf waar voor het eerst pensioen is ingevoerd, gemakkelijker met terugwerkende kracht pensioen krijgen. De werkgever krijgt dan de gelegenheid om de betaling over een bepaalde tijd uit te smeren. Dit is een goede en waardevolle mogelijkheid. Dit artikel geeft de ruimte voor uitgestelde financiering en wordt ook zo gebruikt. In het Uitvoeringsbesluit pensioenaspecten Sociaal Akkoord 2004 is geregeld dat in bepaalde situaties met terugwerkende kracht een pensioen toegezegd kan worden en de financiering daarvan gefaseerd in maximaal vijftien jaar kan plaatsvinden. Onze fracties dringen er bij de minister op aan, het besluit zodanig aan te passen dat ook in de toekomst aan deze wijze van "pensioenverbetering met terugwerkende kracht" tegemoetgekomen kan worden. Graag krijg ik een reactie van de minister op dit punt.

Door deze wet, vooral door de vele amendementen van de Tweede Kamer, zullen extra kosten ontstaan die ten eerste op het bordje van de pensioenfondsen en verzekeraars terechtkomen en uiteindelijk worden doorberekend aan hun klanten. Een voorbeeld hiervan is het vervallen van de mogelijkheid om kleine pensioenen, pensioenen die in minder dan een jaar zijn opgebouwd, af te kopen; dat kan onder de vigerende wet nog wel. Dit zorgt ervoor dat de kosten van de administratieve verwerking in veel gevallen hoger zullen zijn dan de pensioenaanspraken, wat onverstandig is. Dit gaat iedereen geld kosten, terwijl de pensioenopbrengsten minimaal zullen zijn. Onze fracties begrijpen de bedoeling hierachter, maar zien er geen heil in. Wij zouden wensen dat dit punt specifieker wordt meegenomen in de afgesproken evaluatie van de Pensioenwet, waarbij nog eens goed naar de kosteneffectiviteit wordt gekeken. Het zou helemaal fantastisch zijn als de minister morgen op sinterklaasdag de toezegging kan doen dat er een oplossing zal worden gevonden voor de kabouterpensioenen.

Gepensioneerden hebben nog veel te weinig inspraak bij pensioenfondsen. Het liefst zouden wij zien dat vertegenwoordigers van deze groep rechtstreekse invloed krijgen. Zij hebben tenslotte vaak laten weten zich slecht of niet vertegenwoordigd te voelen door de vakbonden. Uit de cijfers die de ministers in de memorie van antwoord heeft gegeven, blijkt ook dat slechts een klein deel van de gepensioneerden lid is van een vakbond. Op grond van deze wet zijn besturen van pensioenfondsen gehouden aan een "evenwichtige belangenbehartiging". Een afweging om bijvoorbeeld wel of niet premiekorting toe te kennen of al dan niet te indexeren, raakt de belangen van gepensioneerden direct. Hoe zijn zij dan betrokken in die "evenwichtige belangenbehartiging"? De wettelijke verankering van het medezeggenschapsconvenant is een kleine, maar wel een eerste stap. Kan de minister in zijn beantwoording nog eens ruim aandacht besteden aan zijn stappenplan, zijn marsroute om te komen tot een rechtvaardiger zeggenschap? Op basis van welke criteria toetst hij of de in de wet vermelde evenwichtige belangenbehartiging in de praktijk tot stand komt?

Een laatste punt is de in onze ogen eenzijdige ontmanteling van de bestaande afspraken over taakafbakening die door de Pensioenwet plaatsvindt. Pensioenfondsen mogen in de toekomst namelijk zomaar een taak van verzekeraars overnemen zonder dat hierover met het veld constructief is overlegd. De Pensioenwet maakt het immers mogelijk dat oud-werknemers die een eigen bedrijf beginnen, nog tien jaar hun pensioenregeling voortzetten bij hun oude pensioenfonds. Doet dit geen afbreuk aan de strikte afspraken over taakafbakening tussen overheid, pensioenfondsen en verzekeraars? De minister heeft hierop in de memorie van antwoord geen duidelijk antwoord gegeven. Kan hij dat alsnog doen?

Kortom, wij zijn enthousiast over deze wet maar hebben nog wel een aantal kritische vragen, en wachten met belangstelling de beantwoording af.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van wetsvoorstel 30413 betreffende de Pensioenwet en wetsvoorstel 30655 betreffende de Invoerings- en aanpassingswet Pensioenwet. In normale woorden: wij zijn daar dik tevreden mee. Naar de overtuiging van genoemde leden is er sprake van goede wetsvoorstellen, die mede

door de vele consultatierondes kunnen bogen op een breed draagvlak bij de sociale partners, de pensioenuitvoerders en de toezichthouders. Gelet op de grote sociale en financiële belangen van het unieke Nederlandse pensioenstelsel is een robuuste Pensioenwet noodzakelijk. De leden van de VVD-fractie waarderen de codificatie van de rechtspraktijk die rond de meer dan 50 jaar oude Pensioen- en spaarfondsenwet is gegroeid. Verder onderschrijven zij de beleidsmatige veranderingen inzake de transparantie ten behoeve van de werknemers, slapers en gepensioneerden, het toezicht en de toegang.

Het eerste kernpunt van ons pensioenstelsel is dat de sociale partners zelf bepalen wat het pensioen inhoudt. In het verlengde daarvan moeten in de visie van de leden van de VVD-fractie de sociale partners het voortouw ter zake van een nationaal pensioendebat nemen. Zij zullen de vraag moeten beantwoorden of een dergelijk debat noodzakelijk is en, zo ja, wat de vorm en inhoud ervan moet zijn. Zij hebben dan ook weinig gevoel bij het amendement van Tweede Kamerlid mevrouw Verbeet, dat inhoudt dat de minister het debat moet aanzwengelen. Mijn fractie is er ook van overtuigd dat de pensioensector zijn verantwoordelijkheid kent en neemt. Dit blijkt uit de initiatieven die de sector heeft genomen tot de ontwikkeling van een vrijwillige gedragscode, het uniform pensioenoverzicht, de Pension Fund Governance en medezeggenschap en het pensioenregister. Ook waarderen zij de inspanningen om een nationaal pensioenloket te realiseren. Zij spreken graag hun vertrouwen en waardering uit in de sociale partners en alle organisaties die zich met de tweede pensioenpijler bezighouden. De zelfregulerende kracht van de sector is groot. Dat houdt volgens mijn fractie dan ook in dat de overheid op afstand moet blijven en er slechts op moet toezien dat het stelsel goed gewaarborgd is. Allereerst door een financieel toetsingskader, ten tweede door de medezeggenschapsstructuur en ten derde door de informatiebepalingen. Met de informatiebepalingen moet het pensioenbewustzijn van de deelnemers worden vergroot. Verder heeft de overheid slechts de taak om de key-performance-indicatoren van ons pensioenstelsel, zoals collectiviteit en solidariteit, zeker te stellen. Daarbij hoort ook dat de fiscale facilitering van het pensioenstelsel in stand dient te worden gehouden. Aftopping van die facilitering boven een bepaald inkomensniveau acht mijn fractie dan ook uit den boze. Het huidige kabinet heeft ons pensioenstelsel in de afgelopen jaren kritisch tegen het licht gehouden en, waar nodig, met nieuwe wet- en regelgeving robuuster gemaakt. VUT en prepensioen werden afgeschaft en de levensloopregeling werd geïntroduceerd. Nieuwe, ingrijpende regelgeving vindt mijn fractie niet meer nodig. Mijn fractie geeft graag tijd aan de sector om de komende jaren alle wijzigingen goed te implementeren. Dat houdt tevens in dat mijn fractie van mening is dat met EU-regelgeving zeer terughoudend moet worden omgegaan. Wij hebben de minister al opgeroepen om niet in te stemmen met een richtlijn inzake waardeoverdracht. Naast de overweging dat de EU tot terughoudendheid gemaand worden, speelde een rol dat mijn fractie niet wil dat het Nederlandse pensioenstelsel financieel wordt uitgehold, aangetast. De leden van de VVD-fractie gaan ervan uit dat de minister met vorengenoemde overwegingen van hen op een lijn zit. Zo te zien, is dat het geval.

Namens mijn fractie dank ik de minister voor de uitgebreide beantwoording van de door deze Kamer schriftelijk gestelde vragen. De antwoorden zorgen voor veel duidelijkheid. Dit betekent overigens niet dat de leden van mijn fractie tevreden zijn met alle reacties van de minister. Ik kaart dan ook graag enkele punten aan. De regering heeft de keuze gemaakt om de pensioensector niet onder de WFt te laten vallen, maar in een aparte wet te regelen. De leden van de VVD-fractie begrijpen de argumenten van de regering ter zake, maar zijn van mening dat een keuze vóór de WFt ook goed, zo niet beter gemotiveerd had kunnen worden. Mijn fractie stopt de discussie hierover, maar zal de ontwikkelingen ter zake kritisch blijven volgen. Hetzelfde geldt voor het dubbele toezicht door De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten. Wij zullen kritisch nagaan of zich een overlap in het toezicht voordoet.

De leden van mijn fractie hebben bij de schriftelijke behandeling van de onderhavige wetsvoorstellen gevraagd of de minister van mening is dat pensioenfondsen transparant genoeg zijn over hun participaties in hedgefunds en dergelijke fondsen. De minister reageert met te zeggen dat De Nederlandsche Bank verlangt dat pensioenfondsen voldoende inzicht hebben in die fondsen. De vraag was echter gericht op de transparantie die de pensioenfondsen zelf ter zake in hun jaarverslaggeving geven. Naar de mening van mijn fractie geven die fondsen daar te weinig inzicht in, zeker gelet op de soms zeer forse bedragen die pensioenfondsen in dergelijke fondsen investeren. Ik hoor graag alsnog de mening van de minister hierover.

De Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen vraagt in haar tweede Position Paper aandacht voor het knelpunt ter zake van de wijze waarop bij de jaarlijkse premievrijstelling rekening gehouden mag worden met de zogenoemde buffervrijval. De OPF wil de huidige situatie gecontinueerd zien door de solvabiliteitsvrijval niet te beschouwen als een premiekorting. Ook hierop krijg ik graag een reactie van de minister.

Nu kom ik op een terrein waarop de CDA- en de VVD-fractie elkaar best goed kunnen vinden. Dat maakt het verhaal veel dreigender. Mijn fractie heeft bij de schriftelijke behandeling aandacht gevraagd voor een aantal ongewenste gevolgen van de invoering van de maximale wachttermijn van twee maanden voor de uitzendbranche. Die wachttermijn heeft een explosieve groei van het aantal deelnemers en gewezen deelnemers tot gevolg evenals onbeheersbare administratieve lasten. De minister, maar ook de Tweede Kamer en een aantal fracties in deze Kamer erkennen die ongewenste gevolgen. De minister stelt in de memorie van antwoord onder andere: "de regering is zich er wel van bewust dat de bepaling in specifieke sectoren tot problemen kan leiden". De reactie van de minister is vervolgens teleurstellend. Zij komt erop neer dat die reeds nu bekende ongewenste gevolgen eerst twee jaar worden geaccepteerd en vervolgens geëvalueerd. Waarom zegt de minister met het oog op de uitvoerbaarheid van de Pensioenwet niet toe dat hij in 2007, gelet op het amendement op stuk nr. 39 van de Tweede Kamer, in overleg met de Tweede Kamer, een

oplossing voor het probleem zoekt? Het kan voor de minister toch niet zo moeilijk zijn om die toezegging te doen, gelet op het feit dat de fracties van zowel de VVD als het CDA die toezegging graag krijgen? Het eenvoudigst zou zijn de uitzendbranche van de wachttermijn van twee maanden uit te zonderen. Mijn fractie wacht de bij voorbaat gewaardeerde reactie van de minister af.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik voer het woord namens de fracties van de SGP en de ChristenUnie.

Bij de behandeling van dit wetsvoorstel vonden genoemde fracties het van belang om zich af te vragen of het toekomstbestendig was. Om die vraag te beantwoorden, is het allereerst nodig om na te gaan hoe de samenleving zich ontwikkelt en de vergrijzingsproblematiek in kaart te brengen. Ook moeten wij onze ogen niet sluiten voor wat ik maar even de tijdgeest noem. Dat is de individualisering, waarin duidelijk sprake is van keuzevrijheid, keuzemogelijkheden en alles op maat gesneden. Nagegaan moet worden wat dit alles voor een effect heeft op pensioenen. Daar kom ik op terug.

Hoewel vergrijzing en veroudering met elkaar samenhangen, zijn die begrippen ook duidelijk van elkaar te onderscheiden. Veroudering is al langer aan de gang; gelukkig maar. Enerzijds is dat een gevolg van de toegenomen levensverwachting en anderzijds van de daling van het geboortecijfer. Dat vinden wij een negatief aspect. Ten gevolge van de veroudering ontstaat er een stijgend aandeel van ouderen in onze samenleving. Voor hen moet deze wet ook wat betekenen.

Daarnaast is er dan de vergrijzing. Dit is een veel strikter afgebakend begrip. Bedoeld wordt een toenemend aandeel ouderen, gerekend vanaf 65 jaar. Die toename is spectaculair. Nu is een op de acht Nederlanders 65 jaar of ouder en in 2040 zal dit een op de vier zijn. Het behoeft geen nader betoog dat dit is aan te merken als een kleine aardverschuiving. Dit geldt temeer daar er sprake is van een totale veroudering. Dit probeer ik overigens aan te tonen.

Op dit moment zijn er vier inkomstenbronnen voor de oudere mens: de AOW, aanvullende pensioenvoorzieningen, eigen vermogen en arbeid. Dit laatste komt steeds meer in zicht.

Velen zijn ervan uitgegaan dat de ouderen van de toekomst financieel een rooskleurig bestaan zouden gaan leiden, met name dankzij de aanvullende pensioenen. Daarop wordt ook ingespeeld in de samenleving. Is die optimistische kijk terecht, zo vragen wij de minister. Wij hebben er onze twijfel bij.

Het hoofdbestanddeel van het inkomen van de ouderen bestaat uit de AOW en het aanvullende pensioen. En we mogen ons daarom als Nederland gelukkig prijzen dat we naast de collectieve oudedagsvoorziening een solide en betrouwbaar pensioensysteem hebben. Het gevolg is dat we er in Europa op dit gebied veel beter voor staan dan diverse andere lidstaten.

De Pensioen- en spaarfondsenwet (PSW), die dateert van 1952, heeft haar diensten dan ook bewezen, zo is onze mening. In de loop der jaren is de wet op onderdelen fors gewijzigd, mede als gevolg van allerlei maatschappelijke veranderingen. Verder is de wet door de vele aanpassingen onoverzichtelijker geworden. Een grondige herziening en modernisering van de PSW was dan ook noodzakelijk. Dat was ook onderkend door het toenmalige kabinet. Immers, in 1991, zo'n vijftien jaar geleden, is dit die herziening aangekondigd. En vandaag is het zo ver.

Onze fracties willen de minister een compliment maken voor de gedegen en zorgvuldige wijze waarop dit wetsvoorstel tot stand is gekomen. Mede hierdoor kan het wetsvoorstel rekenen op een groot draagvlak bij betrokkenen. Dat vinden wij belangrijk. Positief vinden onze fracties het dat de PSW wordt vervangen door een nieuwe Pensioenwet waarin de begrippen "transparantie" en "toezicht" centraal staan.

Van belang vinden wij het dat door de nieuwe wet meer mensen naast de AOW een aanvullend pensioen kunnen opbouwen. Dit is belangrijk omdat, zoals het NIBUD ons voorrekende, het voor 65-plussers met alleen AOW steeds moeilijker is om rond te komen. De vaste lasten stijgen, zodat voor de overige uitgaven steeds minder geld overblijft.

Er is ook kritiek te beluisteren. Ik verwijs naar wat ik aan het begin van mijn bijdrage heb opgemerkt. Zo zou het wetsvoorstel niet voldoende aansluiten op de veranderingen die zich in onze samenleving voltrekken. In onze sterk geïndividualiseerde en geëmancipeerde maatschappij is er, zo zeggen velen en ook vele deskundigen, veel meer behoefte aan verschillende vormen van pensioen waarbij keuzevrijheid voor de deelnemers uitgangspunt zou moeten zijn. Daaraan zou deze wet dus veel te weinig tegemoetkomen. Graag vernemen wij de visie van de minister hierop.

Aan de verbetering van de pensioenvoorlichting is de laatste jaren meer aandacht besteed, maar dat neemt niet weg dat er nog een grote kloof te overbruggen is. De nieuwe Pensioenwet waarborgt inderdaad een betere informatieverstrekking. Zo moeten nieuwe deelnemers een "startbrief" krijgen. Binnen drie maanden na aanvang van de verwerving van pensioenaanspraken moet de werknemer informatie ontvangen, onder meer over de inhoud van de basispensioenregeling. Maar, zo vragen wij de minister, als een werkgever zijn werknemer niet tijdig heeft aangemeld bij een verplicht gesteld pensioenfonds, dat wil zeggen niet bij aanvang van de arbeidsovereenkomst, en als ervan wordt uitgegaan dat de deelneming aan de pensioenregeling direct aanvangt, vangt die driemaandstermijn dan aan op het moment van aanmelding. Onze fracties vinden dat er nog veel meer gedaan zal moeten worden om tot een echt adequaat beleid te komen op het gebied van goede pensioenvoorlichting.

Uit de memorie van antwoord hebben wij begrepen dat de minister van mening is dat een wettelijke precontractuele informatieverplichting van de werkgever, ook voor wat betreft het pensioen, niet nodig is. Houdt dit in dat een werkgever die in een arbeidsovereenkomst opneemt dat de werknemer gaat deelnemen aan een (verplicht gestelde) bedrijfstakpensioenregeling, op dat

moment voldoet aan zijn informatieplicht? Hebben wij het goed begrepen uit de memorie van antwoord dat wanbetaling niet op deelnemers kan worden afgewenteld? De pensioenfondsen dragen dus het wanbetalingrisico. Maar als er sprake is van "boze opzet" van de werkgever en de werknemer geen aanspraak op pensioen krijgt, wat moet de werknemer dan doen, zo vragen wij de minister.

Het UWV is eraan gehouden, de Werkloosheidswet (WW) correct uit te voeren, zo hebben wij gelezen. Dat is wat ons betreft een vanzelfsprekendheid, maar het is goed dat dit nog eens onderstreept wordt. Dit houdt in dat het UWV het "nadeelsvereiste" toepast bij de uitvoering van de WW; een claim van een pensioenfonds zal dan worden afgewezen, omdat pensioenaanspraken niet worden gekort bij onbetaald gebleven pensioenpremies. Is het juist, zo vragen wij de minister, dat in zo'n situatie de werknemer geen schade lijdt. Is dat echt zo?

Op de valreep werd ons nog een zaak voorgelegd die tot problemen zou kunnen leiden bij die pensioenfondsen die per saldo meer pensioen uitkeren dan er aan nieuwe verplichtingen wordt afgebouwd. Mevrouw Vedder heeft daar al op gewezen. Zij zei dat ik hier wat nader op zou ingaan. Collega Biermans heeft hier ook op gewezen.

Bij de jaarlijkse premiestelling wordt er rekening gehouden met een reservering voor de "solvabiliteitsbuffer". Er wordt dus niet alleen premie opgehaald voor de opbouw van de pensioenverplichting, maar er wordt ook een opslag berekend voor de opbouw van de zogeheten solvabiliteitsbuffer. Deze solvabiliteitsopslag over de premie heeft het oogmerk om zekerheid te bieden aan de op te bouwen pensioenaanspraken.

Als gevolg van een van de amendementen die bij de behandeling aan de overzijde is aangenomen, dreigt er nu een enorme verscherping bij de vaststelling van de premie die met name voor vergrijsde fondsen grote materiële consequenties heeft. Naar ik aanneem, is er onbedoeld sprake van een verscherping die bij vergrijsde fondsen leidt tot een veel hogere premie dan onder het huidige regime, zoals dat is vastgelegd in de beleidsregels van de toenmalige PVK van 21 oktober 2004.

Eerlijk gezegd, gaan wij -- wellicht volgen er meer - ervan uit dat dit niet eerder is onderkend door de indieners van het desbetreffende amendement. Anders was het nooit ingediend, dunkt mij. Het gaat hierbij dus om een onbedoeld gevolg. Onze vraag aan de minister is dan ook of hij deze visie deelt en zo ja, hoe deze kwestie wordt opgelost. Het lijkt ons geboden dat er aan de pensioensector ter zake helderheid verschaft wordt. Volgens ons is dit op twee manieren mogelijk, zo nodig kunnen die manieren elkaar aanvullen. Zo willen wij graag de concrete toezegging dat de opslag, zoals bedoeld in artikel 116, lid 1, sub b, ook negatief kan zijn. Voorts kan dit in de op handen zijnde veegwet nog eens expliciet worden vastgelegd. Op die manier zijn de problemen opgelost. Graag vernemen wij van de minister wat hij op dit punt gaat doen.

Voorzitter. Zoals gebruikelijk hebben onze fracties nog een vraag die principieel van aard is. Waarom acht het kabinet het noodzakelijk dat de emeritaatfondsen van de kerken onder toezicht worden gesteld? Naar onze mening begeeft de staat zich hiermee te veel op het terrein van de kerk. Ik heb het bij Lohman en Kuyper nog eens nagelezen. Die zijn het volstrekt met ons eens. Dat moet de minister vanavond als muziek in de oren klinken, al zal dat voor zijn ambtenaren wellicht wat minder het geval zijn. Wellicht dat de minister zich hierin vannacht nog eens wat nader kan verdiepen. Dan merken wij dat morgen wel. Bij de totstandkoming van de Pensioen- en spaarfondsenwet was het een bewuste keuze om hiervan af te zien. Dit heeft, voor zover wij weten, niet tot problemen geleid. Kerkelijke organen hebben hun eigen toezicht. Ook daarbij is sprake van professionalisering. Waarom wil de minister hierin verandering brengen? Dat willen wij graag weten.

Aan het einde van onze bijdrage constateren wij dat de wet een duidelijke verbetering is en belangrijk is met het oog op de algehele veroudering van onze samenleving. Het lijkt erop dat in onze maatschappij positiever wordt gedacht over de oudere mens. Dat kan zijn ingegeven door de druk van de omstandigheden. Anders gezegd; de situatie lijkt zich voor te doen dat er geen andere mogelijkheid is dan de oudere mens positief te benaderen omdat deze steeds onmisbaarder wordt in onze maatschappij. Daarover willen wij graag de visie van de minister vernemen.

Voorzitter. De taak van de overheid staat nogal eens ter discussie. Er is sprake van een terugtredende overheid, al willen andere politieke stromingen dat juist niet. Onze fracties gaan uit van een gedifferentieerd overheidsoptreden, afhankelijk van het beleidsterrein. Dat is niet omdat wij zo pragmatisch zijn. Dat laten wij over aan de collega's van D66. Wij kijken gewoon naar de praktijk. Wij menen dat je moet beoordelen op welke beleidsterreinen de overheid indringend aanwezig moet zijn en op welke terreinen minder of nauwelijks.

Bij de beoordeling van deze wet was ons ijkpunt of door middel van deze wet de deelname van ouderen aan het maatschappelijk leven zal worden bevorderd. Naar onze mening heeft de overheid daarin een duidelijke taak. Onze beoordeling hierover is positief. Wij wachten daarom met belangstelling de beantwoording door de minister af.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat geen der overige leden in eerste termijn het woord wenst te voeren.
**

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B
!Telecommunicatiewet!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Telecommunicatiewet in verband met een herziening van het nationale beleid ten aanzien van de aanleg van

kabels ten dienste van openbare elektronische communicatienetwerken (29834).

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Wijn**: Voorzitter. Allereerst dank ik beide sprekers voor hun heldere inbreng. Zoals u weet, had ik de verwachting dat de staatssecretaris mij hier vanavond zou mogen vervangen. Uw Kamer heeft te kennen gegeven dat niet op prijs te stellen. Daarom ben ik hier met alle vormen van genoegen alsnog zelf. Met des te meer genoegen kon ik daardoor deelgenoot worden van de civiel-juridische aspecten van natrekking. Daarin heb ik nooit tentamen gedaan, maar ik zou het morgen best aandurven.

De heer Franken heeft gesproken over de praktische uitvoeringskant van de eigendomnettenregeling en de gevolgen voor de rechtspraktijk, of misschien moet ik zeggen de notariële praktijk. Mevrouw Maas uitte haar zorg over de versnippering van wetgeving met betrekking tot de ondergrondse infrastructuur. De heer Franken stelde dat het voorstel niet eenvoudig is. Dat kan ik ten zeerste bevestigen. Zoals ik om 19.40 uur zei dat ik om 20.00 uur klaar kon zijn, zal ik nu proberen om om 21.50 uur klaar te zijn.

Mevrouw Maas is bezorgd over de bestaande regelgeving met betrekking tot de ondergrondse infrastructuur. Zij bepleit een meer integrale aanpak. Ik deel haar analyse dat de regelgeving over de ondergrondse infrastructuur versnipperd is. Het is echter de vraag wat de oorzaak van deze versnippering is. Deze heeft te maken met de verschillende facetten van de ondergrondse infrastructuur. Ik ben het helemaal met mevrouw Maas eens dat je, waar deze facetten overeenstemmen, moet proberen tot een geharmoniseerde regelgeving te komen. Waar dat niet het geval is, moet je er echter ook weer niet naar streven omdat dit gefaseerd alsnog tot stand te brengen. Ik wil dit graag aan de hand van een voorbeeld illustreren. Precarioheffing betreft inderdaad zaken onder de grond, maar daarnaast ook een steiger op de stoep of een terrasje of een reclamebord dat te ver uit de gevel hangt. Het is de vraag of wij moeten aangrijpen bij de precarioheffingsgrondslag in bredere zin of dat wij het onderdeel ondergronds hier uit lichten om het in het hoofdstuk ondergrondse infrastructuur te regelen. Dat schetst een beetje het dilemma waarvoor wij werden gesteld.

Mevrouw Maas citeerde twee geleerden. Ik heb haar inbreng niet bij mij. Ik kan mij nog herinneren dat ik, toen ik haar beluisterde, meende dat haar eerste twee citaten op dit wetsvoorstel slaan. Zij betreffen de zorg dat in ieder geval duidelijk is hoe het eigendom onder de grond is geregeld. De beide citaten die daarna volgden, hebben eigenlijk betrekking op het wetsvoorstel over de grondroerdersregeling dat op dit moment bij de Tweede Kamer aanhangig is. De problematiek van eerste twee citaten van mevrouw Maas worden dus door dit wetsvoorstel opgelost. Ik hoop dat zij dit met de regering eens is. Op beide andere citaten komen wij terug wanneer wij de grondroerdersregeling bespreken.

Terecht zegt mevrouw Maas dat wij ervoor moeten zorg dragen dat geen sprake is van rechtsonzekerheid. Los van het feit dat wij met dit wetsvoorstel de wereld niet honderd procent prachtig hebben gemaakt, meen ik dat wij niettemin een aantal zaken ermee oplossen. Wij zien hoe ingewikkeld het is wanneer je niet met een tabula rasa kunt beginnen.

Ik ben het helemaal met mevrouw Maas eens dat de kwaliteit van de informatievoorziening over de ligging van kabels en leidingen nogal te wensen overlaat. De koppeling aan geparkeerde auto's schaar ik onder de categorie geestig, maar ik vind die wel bijzonder. Ook ik maak mij zorgen over de onveiligheid waartoe dit kan leiden. Samen met de minister van VROM heb ik daarom het wetsvoorstel informatie-uitwisseling ondergrondse netten aan de Tweede Kamer aangeboden. Dit heeft tot doel dat graafincidenten die immers tot hoge kosten en onveilige situaties leiden, fors worden verminderd. Wij hebben daarbij goed samengewerkt met de ministeries van BZK, Verkeer en Waterstaat en Defensie.

Mevrouw Maas heeft gelijk met haar opmerking over versnippering. Ik maak een nuancering bij het voorbeeld over de precario. Wij proberen met wetgeving die versnippering tegen te gaan. Ik erken daarbij onmiddellijk dat wij dan nog niet alles fantastisch op orde hebben, maar ben wel van mening dat wij werkende weg vanavond een forse stap kunnen zetten.

Mevrouw Maas sprak ook over de integratie van backoffices. Het kadaster is verantwoordelijk voor de registratie van de eigendom; dat betreft zowel de eigendomsregistratie van ondergrondse netten als straks de intermediaire rol bij de grondroerdersregeling, dus het uitwisselen van informatie aan aannemers die willen gaan graven. De verantwoordelijk voor de ligging van het net wordt straks bij de netbeheerder gelegd. Er wordt nadrukkelijk gekozen voor een decentraal model. Ik voorzie overigens dat uw Kamer straks nog behoorlijk kritisch zal zijn over de administratieve lasten die bij dat wetsvoorstel horen. Wij moeten ervoor zorgen dat een en ander goed in kaart wordt gebracht. Dat brengt administratieve lasten mee, maar voor de veiligheid van het land is het nodig dat dit wel gebeurt.

Mevrouw Maas heeft een aantal zaken naar voren gebracht dat wij misschien kunnen betrekken bij de behandeling van de grondroerdersregeling in de Tweede Kamer. Ik zal onze specialisten in ieder geval vragen of het mogelijk is nog verdere slagen te maken in het tegengaan van de versnippering. Ik weet niet of het inderdaad gaat lukken, maar het is wel goed als wij dat proberen.

Ik neem mijn pet af voor het juridische betoog van de heer Franken. De heer Franken stelt dat het vaak niet duidelijk is wie de aanlegger van het netwerk was en waarop diens bevoegdheid met betrekking tot dat netwerk rust. Hij wijst erop dat dit de notaris voor een bijna onmogelijke opgave stelt. Op het moment dat een gebruiker van een netwerk zich gedurende bepaalde tijd als eigenaar heeft opgesteld of gedragen, moet deze gebruiker volgens de heer Franken ook het wettelijk eigendom krijgen. Ik vind dat een constructieve gedachte. Ik heb mij ook afgevraagd welk praktisch probleem wordt opgelost

met dit wetsvoorstel. Misschien spreekt hier het verschil tussen een jurist met een Amsterdamse achtergrond en een jurist met een Leidse achtergrond. De Leidse is wellicht wat legistieker ingesteld dan de Amsterdamse!

De heer **Franken** (CDA): Dit vraagt natuurlijk een onmiddellijke reactie. Ik wil dat tegenspreken. Bovendien kan ik de minister geruststellen, ik kom dan wel uit Leiden maar ben in Amsterdam gepromoveerd.

Minister **Wijn**: Dan was de heer Franken vast tegen het nieuwe Burgerlijk Wetboek! Ik was er vóór, al was het maar omdat ik van de generatie ben die het oude niet meer hoefde te doen.

Zoals gezegd, ik vind het een constructieve gedachte om juridische consequenties te verbinden aan hetgeen zich in de praktijk manifesteert. Overigens weet ik niet, of het in de praktijk zoveel problemen geeft als de heer Franken stelt.

Ik zit met het volgende probleem. De heer Franken vraagt mij, na te denken over een overgangsregeling. Nu wil het geval dat de Tweede Kamer door middel van het amemdement-Hessels c.s. al een overgangsrecht geeft aan grondeigenaren die menen op grond van verticale natrekking de eigendom te hebben van de zelfbekostigde netten. Zij kunnen gedurende twee jaar na inwerkingtreding van de wet de zaak aan de rechter voorleggen om hun eigendom aannemelijk te maken en te behouden. De vraag is dan, hoe een aanvullend overgangsrecht zich hiertoe verhoudt. Het voorstel van de heer Franken behelst namelijk dat de exploitant na een zekere tijd eigenaar wordt. Het amendement-Hessels daarentegen ziet op het zeker van de positie van de grondeigenaar die níet de exploitant is.

Als dit wetsvoorstel is aangenomen en de problemen doen zich inderdaad voor, zouden wij dan dit probleem kunnen oplossen met een wetsaanpassing, uiteraard na een goede inventarisatie van de problematiek? Als men in de praktijk toch tot overdracht van de netten kan komen, ligt de zaak natuurlijk anders. Over die eventuele wetsaanpassing zal ik eerst overleggen met de minister van Justitie. Ik voel mij als minister van Economische Zaken enigszins bezwaard om zo in de diepte van het BW te duiken. Over de exacte inhoud van die wetsaanpassing zal ik ook zo spoedig mogelijk met de notariële beroepsgroep praten om vanuit de praktijk juist die gevallen aangereikt te krijgen die tot potentiële problemen leiden. Wij moeten wel de periode van twee jaar uit het amendement-Hessels c.s. respecteren, anders is er sprake van tegengestelde bewegingen. Mocht de notariële beroepsgroep een oplossing kunnen vinden die niet conflicteert met het amendement-Hessels c.s., dan ben ik bereid de wet al eerder aan te passen.

Ik doe graag de toezegging voor een wetsaanpassing na twee jaar. Op het moment dat er een juridische mogelijkheid om het eerder te doen, heb ik daartegen geen enkel bezwaar. Zowel de heer Franken als wij willen dat onvolkomen overdrachten uit het verleden geen sta in de weg vormen voor het heden. Ik hoop dat de Kamer en in het bijzonder de heer Franken zich in deze toezegging kunnen vinden.

De heer Franken vraagt een toelichting op het gebruik van de term bevoegdheid. In het wetsvoorstel betekent bevoegdheid dat een aanlegger gerechtigd is tot de aanleg en de instandhouding van het net. Hij is daartoe gerechtigd óf omdat de eigenaar van de grond hem daartoe toestemming heeft verleend, óf omdat de grondeigenaar wettelijk verplicht is de aanleg en de instandhouding van een net te gedogen. Dat laatste is het geval bij openbare elektronische communicatienetwerken op grond van nu artikel 5.1 straks artikel 5.2 van de Telecommunicatiewet. Een wettelijke gedoogplicht is er ook, als op grond van artikel 1 van de Belemmeringenwet Privaatrecht een verplichting om te gedogen is opgelegd.

De heer Franken vroeg mij om te informeren naar de verjaringstermijn bij goede trouw. Hij bracht dit punt op in verband met de vraag of een verkrijger van voor de kabelarresten van 2003 te goeder trouw kan zijn. Als er gerede twijfel bestond of een netwerk een registergoed is -- dat was het geval bij de kabelarresten van 2003 -- is het gerechtvaardigd de goede trouw van de verkrijger te veronderstellen, ook al ontbrak een notariële overdrachtsakte. Daarbij geldt ook nog een verjaringstermijn van tien jaar. Dat klinkt redelijk.

De heer Franken vroeg hoe huisaansluitingen moeten worden geregistreerd in de zin van artikel 20, Boek 5, van het Burgerlijk Wetboek. Hij opperde dat die voorlopig buiten de nieuwe wetgeving kunnen worden gehouden of dat de termijn voor het registreren van huisaansluitingen wordt aangepast aan de termijn van de in de Tweede Kamer aanhangige grondroerdersregeling. De hoofdregel is dat voor de begrenzing van netten wordt aangesloten bij de definities van specifieke wetten. Uit mijn hoofd zeg ik dat het in de telecomwet gaat om het punt waarop je de randapparatuur aansluit. Bij elektriciteit is een huisaansluiting het laatste stuk van het net. Dat betekent dat de huisaansluiting tot het net behoort en dus in beginsel eigendom is van de neteigenaar. Het is voor de eigendomsvraag niet nodig huisaansluitingen afzonderlijk aan te duiden bij registratie van het net. Dat zal in de praktijk vermoedelijk ook nauwelijks voorkomen. Daarom is een specifieke lange termijn voor eigendomsregistratie van huisaansluitingen ons inziens niet noodzakelijk.

De heer Franken stelde het oneigenlijk gebruik van de verleggingsregeling voor telecomkabels aan de orde. Hij wilde de bevestiging dat oneigenlijk gebruik niet geoorloofd is. Hierop preludeerde ik net door te zeggen "wat is theorie en wat is praktijk". Je gaat er toch meestal van uit dat overheden fatsoenlijk handelen. Maar goed, waar begint vertrouwen en waar eindigt naïviteit of andersom? Ik ben het met de heer Franken eens dat de verleggingsregeling niet moet worden misbruikt door het bedenken van kunstmatige constructies waarbij aanbieders ten onrechte op kosten worden gejaagd. De vraag is natuurlijk wanneer een beroep op de verleggingsregeling oneigenlijk is. Een gemeente zou inderdaad grond in eigendom kunnen overdragen aan een andere overheid. Als die andere overheid een weg wil aanleggen, kan zij als eigenaar een beroep doen op de verplaatsingsregeling. Dat zie ik op zichzelf niet als oneigenlijk gebruik van de verplaatsingsregeling. Het is buitengewoon moeilijk en

zelfs ondoenlijk om de motieven van de betrokken overheden te onderzoeken, als zij grond aan elkaar verkopen. Maar ik erken wel dat het denkbaar is dat na de aanleg van die weg de grond wordt terugverkocht aan de gemeente. Ik heb geen signalen dat dit in de praktijk voorkomt of veel voorkomt. Eigenlijk zouden wij er meer zicht op moeten krijgen. Maar als er harde feiten van oneigenlijk gebruik naar voren komen, wil ik graag aanvullende maatregelen overwegen. Als wij dergelijke geluiden vernemen, kunnen wij daarop actie ondernemen. Ik heb net het een en ander gezegd over vertrouwen en naïviteit, maar de praktijk is vaak creatiever dan wij allen bij elkaar, in ieder geval creatiever dan ik.

Tot slot vroeg de heer Franken of het wenselijk is om de werking van deze wet na een aantal jaren te evalueren. Dat lijkt mij een uitstekende gedachte. Ik zeg dan ook graag een evaluatie over vier jaar toe. Nu ik dit heb uitgesproken, ligt dit vastgelegd in de wetsgeschiedenis.

*N

De heer **Franken** (CDA): Voorzitter. Ik heb een punt vooraf. Juristen zijn vaak bezig om mooie wetten te maken, zeker als zij een wat legistische inslag hebben. De minister werpt mij dat toe, maar ik heb al eerder gezegd dat dit ten onrechte is. Het gaat mij om wetten die werken, die effectief zijn, waarmee de burger uit de voeten kan en waarmee overheden kunnen besturen.

Daarom zijn mijn opmerkingen over de werking van deze wet afgestemd met de notariële praktijk. Vorige week is er een expertmeeting geweest, zoals dat heel deftig heet. Verschillende medewerkers van de minister die ik hierboven op het balkon zie zitten, waren toen aanwezig. Ik ben een van de aanstichters geweest van die bijeenkomst, juist omdat ik wilde horen hoe dat in de praktijk werkte. Er bestaat onder het notariaat heel wat onrust over. Het doet denken aan de tijd van het grijze kenteken. Toen kwamen er een heleboel mailtjes bij een brave backbencher op het scherm over de verschrikkelijkheid daarvan. Nu zijn die gekomen bij degene van wie men denkt dat het een specialist is voor problemen met de registratie van de netten. Ik ben ontzettend blij dat het gaat gebeuren en dat de kabelarresten van de Hoge Raad de aanleiding zijn geweest om nu tot een wettelijke regeling te komen. Het is natuurlijk een rommeltje daar onder de grond en daar ligt veel geld.

Bovendien heeft deze minister of zijn voorganger zich geweldig sterk gemaakt voor een concurrerende markt voor de telecommunicatie. Daarom moeten de telecomaanbieders ook onder de grond met elkaar kunnen concurreren. Dan moet het wel zo gereguleerd zijn dat je weet wie er eigenaar is van een net. Je kunt nu niet vaststellen -- daar hebben die notarissen grote moeite mee -- welke persoon of rechtspersoon als aanlegger kan worden aangemerkt en welke een bevoegde aanlegger is, zodat hij zich kan laten registreren als eigenaar van een onroerend goed. Daarom heb ik gezegd dat wij dat moeten repareren met een heel korte verjaringstermijn.

De minister heeft dat een constructieve gedachte genoemd. Ik vind het aardig dat hij dat zo heeft gezegd, maar met gedachten alleen kom je er niet. Er moet echt iets gebeuren. Het feit dat die expertmeeting heeft plaatsgevonden en dat de minister met een blik in mijn mailbox zou zien dat er heel wat verontruste notarissen zijn met het probleem dat zij die netten niet kunnen registreren, rechtvaardigt dat er op korte termijn wat aan gebeurt. Daarom zou ik het waarderen, wanneer de minister de constructieve gedachte in die zin verder uitbouwt dat hij een termijn noemt waarbinnen hij gevolg zal geven aan die gedachte of in ieder geval tot uitvoering ervan zal overgaan. Natuurlijk kan hij mij controleren en de problematiek nog eens inventariseren bij de notariële beroepsvereniging. Ik zeg haast nog "broederschap", maar dat zijn zij niet meer; sinds zij moeten concurreren, zijn het geen broeders meer.

De beroepsvereniging is trouwens ook niet betrokken bij het overleg over dit wetsvoorstel. Dat is heel jammer, want anders had ik u dit overleg kunnen besparen. Het is mijn onrust of misschien mijn Amsterdamse geest die mij ertoe heeft geleid om hier verder over na te denken en informatie in te winnen. Als de minister een korte termijn wil toezeggen waarop hij zal reageren om goede regelingen te treffen voor de "fuzz" die er nu onder de grond ligt, kan ik akkoord gaan. Anders wil ik de Kamer adviseren om hier toch dieper op in te gaan, dit punt hard te maken en met de besluitvorming over dit wetsvoorstel te wachten totdat er echt duidelijkheid over is.

Ik ben de minister zeer dankbaar voor zijn opmerkingen over het te goeder trouw zijn. Dat zal voor de rechtspraak heel veel helpen; het zal procedures uit de lucht halen. De maatregel is zeer effectief.

Het punt van de huisaansluitingen moeten wij nu maar even laten rusten.

Over het oneigenlijk gebruik kan ik u zeggen dat ik een dergelijke slechte gedachte -- ik heb van tijd tot tijd ook wel slechte gedachten -- niet zou openbaren, zeker niet in de Kamer, want daarmee zou je iemand anders op een idee kunnen brengen en die zou het dan een constructieve gedachte kunnen noemen. Dat wil ik voorkomen. Dit is dus uit het leven gegrepen. Daarom ben ik blij dat de minister heeft gezegd een dergelijk oneigenlijk gebruik met een transport en daarna een retrotransport binnen een bepaalde termijn, om zo die verleggingsgelden binnen te halen, onterecht is. Dat mag je de mensen, de private personen die op deze markt moeten concurreren niet aandoen.

Een evaluatie binnen vier jaar lijkt mij prima. Mij rest dan alleen nog het eerste punt. Dat is de vraag of de minister de constructieve gedachte ook echt body wil geven.

*N

Minister **Wijn**: Mevrouw de voorzitter. Dat zeg ik graag toe. Ik zeg zelfs toe dat ik de KNB morgen nog zal uitnodigen voor een gesprek met onze specialisten, die u allemaal zo goed kent. Ik denk overigens dat afwachten met dit wetsvoorstel, nog langer voor onduidelijkheid zal zorgen. Die toezegging gedaan hebbend, hecht ik er nog

wel aan om te zeggen dat wij niet het idee moeten creëren dat er grote onduidelijkheid ontstaat. Voor het overgrote deel van de telecommunicatienetten bestaat al een wettelijk vastgelegde gedoogplicht, de energietransportnetten betreffen bijna allemaal opstal en volgens mij zijn de rioleringsnetten door gemeenten bijna allemaal in eigen grond gelegd. Er is ook een acceptatieplicht voor telecomnetten als die in de grond worden gelegd. Daarmee staat dus ook die bevoegdheid vast. Wij gaan echter meteen met de notaris praten. Ik maak daarbij wel nadrukkelijk een voorbehoud als het gaat om het amendement-Hessels. Als er een overgangsrecht te vinden is dat daar niet mee conflicteert, zullen wij daar graag naar kijken.

De heer **Franken** (CDA): In verband met de tijd ben ik daar niet te diep op ingegaan, maar naar mijn mening wordt dit punt niet gedekt door de wettelijke bepaling die via het amendement-Hessels in de wet is gekomen. De casus ligt anders. Ik verzoek de minister, of zijn medewerkers, dan ook om daar goed naar te kijken.

Minister **Wijn**: Ik begrijp dat de casus anders is, omdat het een aanhaakt bij het bedrijf dat het net heeft en het ander bij de individuele grondbezitter. Het gaat dus om de vraag of je als invalshoek de particulier of het bedrijf neemt. Juist dat is wat wij willen nagaan. Je kunt zeggen dat dat een volstrekt andere invalshoek is, maar wij weten vanuit het verleden dat er soms toch conflicten waren. Ik kan niet overzien of hetgeen de heer Franken bepleit potentieel conflicteert met het amendement-Hessels. Het zou best kunnen dat de notarissen zeggen dat het helemaal geen probleem is. Als dat zo is, des te plezieriger.

Leidenaar of Amsterdammer, ik geloof dat wij er vanavond in Den Haag wel uit zijn gekomen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Het wetsvoorstel wordt zonder stemming aangenomen.

Sluiting 21.58 uur.